

Oppilashuoltosuunnitelma

Hämeenlinnan kaupunki, esi- ja perusopetus

1 Oppilashuollon tavoitteet

1.1 Hämeenlinnan kaupungin oppilashuollon kokonaisuus

Oppilashuollon tavoite on

1. edistää opiskelijoiden oppimista, terveyttä ja hyvinvointia sekä osallisuutta ja ehkäistä ongelmien syntymistä;
2. edistää oppilaitosyhteisön ja opiskeluympäristön hyvinvointia, terveellisyyttä ja turvallisuutta, esteettömyyttä, yhteisöllistä toimintaa sekä kodin ja oppilaitoksen välistä yhteistyötä;
3. turvata varhainen tuki sitä tarvitseville;
4. turvata opiskelijoiden tarvitsemien opiskeluhoitopalvelujen yhdenvertainen saatavuus ja laatu;
5. vahvistaa opiskeluhoollon toteuttamista ja johtamista toiminnallisena kokonaisuutena ja monialaisena yhteistyönä. (Oppilashuoltolaki 1287/2013)

Oppilashuolto muodostuu opetussuunnitelman mukaisen oppilashuollon ja oppilashuollon palveluiden muodostamasta kokonaisuudesta. Paikallisella tasolla oppilashuollon kokonaisuus perustuu kolmeen monialaisessa yhteistyössä laadittavaan suunnitelmaan, jotka ohjaavat oppilashuollon suunnittelua ja toteutusta. Suunnitelmat ovat:

- lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma, johon kirjataan oppilashuoltoa koskeva osuus
- paikalliseen opetussuunnitelmaan sisältyvä kuvaus oppilashuollosta
- koulukohtainen oppilashuoltosuunnitelma.

Hämeenlinnan kaupungissa laaditaan esiopetuksen ja perusopetuksen yhteinen oppilashuoltosuunnitelma. Koulut ja esiopetusyksiköt laativat yhteiseen oppilashuoltosuunnitelmaan perustuvat yksikkökohtaiset osiot osana lukuvuosittaista yksikön toiminta- ja kehittämissuunnitelmaa. Koulujen toiminta- ja kehittämissuunnitelma noudattaa oppilashuoltosuunnitelman rakennetta. Tämän avulla turvataan oppilashuollon koulukohtainen toteutus riittävän yhdenmukaisella tavalla ja varmistetaan oppilashuollon suunnitelman päivittäminen vuosittain. Yksikkökohtaisen osuuden laatimisesta vastaa yhteisöllinen oppilashuoltoryhmä rehtorin ohjauksessa koulujen osalta, esiopetuksessa yhteisöllinen oppilashuoltoryhmä päiväkodin johtajan ohjauksessa. Suunnitelma laaditaan yhteistyössä henkilöstön, oppilaiden ja heidän huoltajiensa kanssa.

3.2. Lapsiystävällinen Hämeenlinna

Hämeenlinnan kaupunki on lapsiystävällinen kunta. Lapsiystävällisen kunnan toiminta perustuu YK:n lastenoikeuksiin, joiden keskeiset periaatteet ovat syrjimättömyys, lapsen edun huomioiminen, lapsen

oikeus elämään ja kehittymiseen sekä lapsen näkemysten kunnioittaminen. Hämeenlinnan kaupungissa on otettu käyttöön lapsibudjetointi. Kaikista merkittävistä lapsiin ja nuoriin kohdistuvista päätöksistä tehdään Hämeenlinnan kaupungissa lapsivaikutusten arviointi.

Lapsiystävällisyys on ajattelutapa ja toimintakulttuurin lähtökohta. Lapsiystävällisessä kunnassa lapsia ja nuoria kuunnellaan ja heille tarjotaan monipuolisia osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia. Lapset ja nuoret ovat arvokkaita kuntalaisia ja heille halutaan tarjota turvallinen ympäristö elää, kehittyä ja kasvaa. Lapsiystävällisen kunnan tavoitteena on mahdollistaa lasten ja nuorten hyvä turvallinen arki sekä yhdenvertaiset oppimisen edellytykset. Lapsiystävällinen kunta perustuu monimuotoisuuden hyväksymiseen ja syrjimättömyyteen. Hämeenlinnan kaupungissa vahvistetaan yhteistyötä lasten ja nuorten kanssa kouluhyvinvoinnin vahvistamiseksi. Hämeenlinnan kaupungissa lasten ja nuorten hyvinvointia seurataan kouluterveyskyselyn kautta ja siinä esiin nousseisiin kehittämistarpeisiin tartutaan lukuvuosittain koulujen ja esiopetusyksiköiden toiminta- ja kehittämissuunnitelmissa.

Vuonna 2021 Hämeenlinnan kaupunginvaltuustossa on hyväksytty Lapsiystävällinen Hämeenlinna – ohjelma, joka on samalla Hämeenlinnassa lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma. Edellisen liitteenä laaditaan tämä Oppilashuollon suunnitelma, jossa on huomioitu hyvinvointialueuudistuksen oppilashuollon palveluihin ja toimintatapoihin heijastuvat uudistukset niiltä osin kuin ne ovat tiedossa asiakirjan valmisteluhetkellä. Oppilashuollon suunnitelma on laadittu moniammatillisesti varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja sosiaali- ja terveystoimen välisenä yhteistyönä.

Oppilashuollon ohjauksen kokonaisuus uudistuu vuoden 2023 alussa (HE19/2022) Kanta-Hämeen hyvinvointialueen aloittaessa toimintansa 1.1.2023. Uudistus vaikuttaa perustavanlaatuisesti oppilashuollon, kouluterveydenhuollon ja lapsiperhepalveluiden toteutukseen. Opetushallitus vahvistaa oppilashuoltoa koskevat muutokset esiopetuksen ja perusopetuksen opetussuunnitelmien perusteisiin syksyllä 2022. Oppilashuoltosuunnitelmat tullaan laatimaan hyvinvointialueittain ja koulutuksen järjestäjäkohtaisesti. Oppilashuollon aseman vahvistamiseksi esitetään oppilashuoltosuunnitelmien sitomista kunnan ja hyvinvointialueen strategia- sekä taloussuunnitteluprosesseihin. Hyvinvointialueen ja kuntien on neuvoteltava vähintään valtuustokausittain tehtäviensä hoitamiseen liittyvästä yhteistyöstä, tavoitteista ja työnjaosta.

Kanta-Hämeen hyvinvointialueelle tullaan muodostamaan alueen kuntien ja muiden koulutuksen järjestäjien kanssa alueellinen opiskeluhuollon yhteistyöryhmä. Yhteistyöryhmän tehtävänä on valmistella alueellinen opiskeluhuoltosuunnitelma aluevaltuuston hyväksyttäväksi ja seurata sen toteutumista sekä sitä, miten opiskeluhuoltopalvelut toimivat yhteistyössä opetustoimen, sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoiden ja muiden lasten ja nuorten palvelujen kanssa. Ryhmässä tulee olla alueen koulutuksen järjestäjien, alaikäisten lasten vanhempien tai huoltajien sekä lasten ja/tai nuorten edustus. Henkilöstölle ja vanhemmille tiedotetaan Kanta-Hämeen hyvinvointialueuudistuksen vaikutuksista oppilashuoltoon.

Hämeenlinnan kaupungin esiopetuksen ja perusopetuksen henkilöstö perehdytetään oppilashuollon suunnitelmaan. Yhteisöllisen oppilashuollon toteutusta ja kehittämistä vahvistetaan. Rehtoreille, päiväkodin johtajille, henkilöstölle ja yksiköiden yhteisöllisille oppilashuoltoryhmille järjestetään oppilashuollon uudistukseen perehdyttävää koulutusta. Vanhemmat, lapset ja nuoret kutsutaan mukaan toteuttamaan ja kehittämään suunnitelman sisältöjä.

2. Oppilashuollon kokonaistarve sekä käytettävissä olevat palvelut

Oppilashuoltoon sisältyvät koulutuksen järjestäjän hyväksymän opetussuunnitelman mukainen oppilashuolto sekä oppilashuollon palvelut, joita ovat psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä neuvola-, koulu- ja oppilasterveydenhuollon palvelut.

Oppilashuoltoa toteutetaan opetustoimen sekä sosiaali- ja terveystoimen monialaisena suunnitelmallisena yhteistyönä lasten, oppilaiden ja heidän huoltajiensa sekä tarvittaessa muiden yhteistyötahojen kanssa.

Oppilashuollon suunnitelmassa tulee opetussuunnitelmien perusteiden mukaan arvioida oppilashuollon resurssien kohdentamista yhteisölliseen ja yksilökohtaiseen oppilashuoltotyöhön sekä oppilashuollon yhteistyöhön, seurantaan ja kehittämiseen. Lisäksi suunnitelmassa tulisi arvioida yhteistyön ja kehittämistyön edellyttämää opetushenkilöstön ja oppilashuollon palveluiden asiantuntijatyön tarvetta. Arviossa tulee hyödyntää lasten ja nuorten terveyttä ja hyvinvointia sekä elinoloja koskevaa seurantatietoa. Lisäksi huomioidaan esiopetusyksikön, kouluyhteisön ja ympäristön tarpeet, asuinalueen erityispiirteet sekä tehostettua ja erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden määrä yksikössä.

Hämeenlinnan kaupungissa on vuonna 2022 noin 7300 esi- ja perusopetuksen oppilasta. Taulukossa 1. on kuvattu heidän tarvitsemansa oppilashuollon sekä kouluterveydenhuollon palvelut. Taulukossa on kuvattu palveluiden käytössä olevat resurssit vuonna 2022 ja 2023.

Oppilashuollon palvelut kohdentuvat yhteisölliseen oppilashuoltotyöhön oppilashuoltosuunnitelmassa kuvatun mukaisesti. Neuvolaterveydenhoitajat, kuraattorit ja kouluterveydenhoitajat ovat yhteisöllisten oppilashuoltoryhmien jäseniä, ja he osallistuvat esiopetuksen ja koulun hyvinvointia vahvistavan toiminnan suunnitteluun. Psykologit ja neuvola-/koululääkärit osallistuvat yhteisölliseen oppilashuoltoryhmään kutsuttaessa ja he osallistuvat koulun ja esiopetusyksikön hyvinvointia vahvistavan toiminnan suunnitteluun ja toteutukseen käytössä olevien voimavarojen puitteissa.

Oppilashuollon palvelut kohdennetaan yksilökohtaiseen oppilashuoltotyöhön lasten ja nuorten tarpeiden edellyttämällä tavalla. Yhteisölliset oppilashuoltoryhmän käyttävät voimavarojen kohdentamisen arvioinnissa ja kehittämisessä kouluterveyskyselyn, kaupungin oman arvioinnin ja Move-mittausten tuloksia.

Taulukossa 1. kuvataan Hämeenlinnan kaupungissa käytössä olevat ja arvio vuonna 2023 tarvittavista oppilashuollon palveluista.

	Oppilasmäärä Kevät 2022	1.1.2022	1.1.2023
	7282		
Oppilashuollon palvelut			
Kuraattorit		10	11
Psykologit		6	9,3
Koululääkärit		2,5	2,5
Kouluterveydenhoitajat		14,5	14,5

Taulukko 1. Oppilashuollon henkilöstöresurssit 1.1.2022 ja arvioitu resurssi 1.1.2023. Sisältää esiopetuksen ja perusopetuksen oppilaat.

Kouluohjaajaresurssit kohdennetaan kouluihin seuraavan laskentatavan mukaan:

Peruste	Työntekijäresurssi
Koulun yhteinen ohjaaja/ yksikkö	1 työntekijä
Erityisen tuen pienryhmä 10 oppilasta	1 työntekijä / ryhmä
Erityisen tuen pienryhmä 8 oppilasta	2 työntekijä/ ryhmä
Erityisen tuen pienryhmä 6 oppilasta	3 työntekijä / ryhmä

Esiopetuksen osalta oppilashuolto kattaa kaikki esiopetusryhmät, myös yksityisessä palvelutuotannossa.

2.1. Oppilashuollon palveluiden järjestäminen

Hämeenlinnan kaupunki vastaa oppilashuollon kokonaisuudesta vuoden 2022 loppuun asti. 1.1.2023 alusta oppilashuollon sekä neuvola- ja kouluterveydenhuollon palvelut siirtyvät Kanta-Hämeen hyvinvointialueen järjestämisvastuulle. Keväällä 2022 vahvistettavat oppilashuoltolain uudistukset tulevat määrittelemään kunnan ja hyvinvointialueen yhteistyörakenteet. Hyvinvointialueelle luodaan lasten ja perheiden terveyden ja hyvinvoinnin johtamis-, yhteistyö- ja koordinaatorakenteet. Opetushallitus vahvistaa syksyllä 2022 esi- ja perusopetussuunnitelmien perusteet oppilashuoltoon koskevien säädösten osalta. Tämä suunnitelmaa päivitetään tarvittavin osin Kanta-Hämeen hyvinvointialueuudistuksen ja opetussuunnitelmien perusteiden vahvistuttua vuoden 2022 lopussa.

Hämeenlinnan kaupungin vastuu yhteisöllisen oppilashuollon järjestämisestä ja kehittämisestä vahvistuu oppilashuollon uudistuksen yhteydessä. Kaupungin vastuulle jää yksilökohtaisen oppilashuollon edellyttämä yhteistyö oppilaiden ja heidän perheidensä kanssa sekä oppilashuollon edellyttämä monialainen yhteistyö.

2.2. Kouluterveydenhuolto ja yhteistyö lasten neuvolan kanssa

Kouluterveydenhuolto on osa ennaltaehkäisevää lakisääteistä maksutonta terveydenhoitoa ja osa oppilashuollon kokonaisuutta. Kouluterveydenhuollon palveluita ovat terveystarkastukset ja -tapaamiset, rokotukset, ensiapu vakavissa koulutapaturmissa ja vakavissa sairastumisissa koulupäivän aikana, seksuaali- ja ehkäisyneuvonta, ehkäisyn aloitus ja seuranta, jaksamisen ja mielenterveyden tukeminen, pitkäaikaissairauden ja koulunkäynnin yhteensovittaminen.

Neurolaterveydenhuolto toteutetaan olennaisena osana esiopetuksen oppilashuoltoon. Mikäli oppilashuoltoryhmässä on tarpeellista tehdä työnjakoa, niin esioppilaiden terveyttä ja terveydentilaa

koskevat asiat kuuluvat neuvolaterveydenhuollolle. Painopiste on ennalta ehkäisyssä sekä varhaisessa puuttumisessa ja tukemisessa. yhteistyössä esiopetuksen ja neuvolan välillä käytetään Tietoja tutkimuspaikkaan – lomaketta (Kehrä). Terveystenhoitaja osallistuu säännöllisesti niin yhteisölliseen kuin yksilökohtaiseen oppilashuoltotyöhön. Neuvolalääkäri osallistuu työskentelyyn tarvittaessa. Neuvolalääkäri tekee lasten lääkärintarkastukset toimintasuunnitelman mukaisesti sekä kirjoittaa tarvittaessa läheteet jatkotutkimuksiin.

2.3. Psykologi ja kuraattoripalvelut

Oppilashuollon psykologin ja kuraattorin yksilökohtaisilla palveluilla tarkoitetaan lapsen ja nuoren oppimisen ja hyvinvoinnin tukea ja ohjausta, joilla edistetään oppimista, hyvinvointia sekä sosiaalisia ja psyykkisiä valmiuksia.

3. Yhteisöllinen oppilashuolto ja sen toimintatavat

3.1 Yhteisöllisen oppilashuollon toimintaperiaatteet Hämeenlinnassa

Oppilashuollon tavoitteena on luoda terveellinen ja turvallinen oppimis- ja kasvu ympäristö, suojata mielenterveyttä, ehkäistä syrjäytymistä sekä edistää oppimisyhteisön hyvinvointia. Oppilashuoltotyö kuuluu kaikille oppimisyhteisössä työskenteleville aikuisille sekä oppilashuoltopalveluista vastaaville viranomaisille. Arjen huolenpito kuuluu koko henkilökunnan päivittäiseen työhön kouluissa ja esiopetusyksiköissä. Jokaisella työntekijällä on erilaisia oppilashuollon toteuttamiseen kuuluvia tehtäviä.

Hämeenlinnan kaupungissa yhteisöllinen oppilashuolto muodostuu

- esiopetusyksikkö- ja koulukohtaisen yhteisöllisen oppilashuoltoryhmän toiminnasta,
- hyvinvointia edistävästä toimintakulttuurista ja pedagogisista työtavoista,
- lasten ja nuorten hyvinvointia tukevasta vuorovaikutuksesta,
- yhteisöllisten ja yksilökohtaisten toimintamallien tuntemuksesta,
- kodin ja koulun/esiopetusyksikön välisestä yhteistyöstä.

Lapsiystävällinen Hämeenlinna –ohjelmassa keskeiseksi teemaksi on nostettu hämeenlinnalaisten lasten ja nuorten onnellisuus. Onnellisuuden teema on liitetty viiteen hyvinvoinnin osa-alueeseen (oppiminen, ihmissuhteet, terveys, osallisuus ja turvallisuus).

Oppiminen. Kasvua ja oppimista tapahtuu jatkuvasti ja kaikkialla, koko elämänkaaren ajan. Tässä ohjelmatyössä oppiminen rajataan tarkoittamaan vain akateemisia taitoja. Tähän osa-alueeseen liittyvät mm. oppimisen tuen arviointi ja tarpeisiin vastaaminen, monialainen yhteistyö, oppilashuollon psykologin konsultaatio ja tutkimukset sekä digi-taidot.

Ihmissuhteet. Läheiset ja turvalliset aikuiset ovat lasten ja nuorten turvallisuuden ja hyvinvoinnin perusta. Tähän osa-alueeseen liittyvät mm. lasten epäasiallisen kohtelun ehkäiseminen, ihmissuhteet, vuorovaikutus/kaveri- ja tunnetaidot, sekä nivelvaiheet ja tiedonsiirto, OHR psyykinen turvallisuus tärkeimpänä tavoitteena sekä kestävä elämäntavan arvot.

Terveys. Terveydellä tarkoitetaan sekä psyykkistä että fyysistä terveyttä. Tähän osa-alueeseen liittyvät mm. leikki- ja oppimisympäristö, monialainen yhteistyö, havainnointi. Fyysisen turvallisuuden osalta tulee huomioida mm. pelastussuunnitelma, lääkehoitosuunnitelma sekä lasten epäasiallisen kohtelun ehkäiseminen.

Osallisuus. Lapset ja nuoret huomioidaan heidän arkisessa elämänpiirissään ja päätöksenteossa. Tähän osa-alueeseen liittyvät mm. osallisuus ja inklusio vasun perustana, lasten kiinnostuksen kohteiden huomioiminen ja lasten kanssa yhteinen suunnittelu.

Turvallisuus. Kaikki lapset ja nuoret voivat hyvin ja elävät turvallisissa kasvu ja oppimisympäristöissä. Tähän osa-alueeseen liittyvät mm. lasten epäasiallisen kohtelun ehkäiseminen, pelastussuunnitelma ja lasten kokonaisvaltaisesta hyvinvoinnista huolehtiminen sekä yhteisöllinen oppilashuoltosuunnitelma ja sen toteuttaminen.

Vuorovaikutus luo voimavaroja

Hyvät ihmissuhteet, välittäminen, läheisyys ja avuliaisuus tuovat arjen voimavaroja. Myönteinen vuorovaikutus lisää innostusta, motivaatiota ja tyytyväisyyttä. Yhteisön jäsenten vahvuuksien tietoinen vaaliminen voimaannuttaa, luo merkityksellisyyttä ja vahvistaa kouluyhteisön hyvää ilmapiiriä. Hyvä vuorovaikutus vahvistaa myönteisen minäkuvan kehittymistä. Se vähentää ristiriitoja. Myönteinen vuorovaikutus synnyttää luottamusta siihen, että tukea ja apua on tarjolla, kun niitä tarvitaan. Hyvät sosiaaliset suhteet auttavat käsittelemään stressiä ja muutoksia elämässä.

Säännöllinen koulunkäyntiin liittyvien kuulumisten vaihtaminen ehkäisee koulunkäyntivaikeuksia ja auttaa ratkaisemaan pulmia varhaisessa vaiheessa. Oppilaan oma opettaja on lasta, nuorta ja vanhempia lähellä oleva aikuinen. Opettajan antama myönteinen palaute innostaa ja lisää uskoa itseensä. Keskustelu pienistä haasteellisista asioista riittää yksinkertaisten ratkaisuiden löytämiseen.

Opettajan ja luokanvalvojan tehtävä on seurata oppilaan poissaoloja. Tukitoimista tulee sopia heti. Liitteen 3 voimavaralomaketta voidaan käyttää keskustelun tukena.

3.2. Yhteisöllinen oppilashuoltoryhmä

Yksikkökohtainen monialainen oppilashuoltoryhmä koordinoi ja kehittää oppilashuoltotyötä esi- ja perusopetuksessa. Se osallistuu koko yhteisön hyvinvointia edistävään työhön arvioimalla hyvinvointitilannetta yksikön ja ryhmän/luokan tasolla ja toimii asiantuntijana terveellisen ja turvallisen oppimisympäristön kehittämisessä. Yksikkökohtainen oppilashuoltoryhmä etsii myös ratkaisuja tukea tarvitsevien lasten ja nuorten auttamiseksi yhteisötasolla.

Hämeenlinnan kaupungin jokaisessa koulussa ja esiopetusyksikössä toimii yhteisöllinen oppilashuoltoryhmä, jonka toiminnasta vastaa ja puheenjohtajana toimii rehtori tai päiväkodinjohtaja. Jos oppilashuoltoryhmä on koulun kanssa yhteinen, puheenjohtaja voi olla rehtori tai päiväkodinjohtaja. Ryhmän jäseniä ovat

- Opettajajäsenet, esimerkiksi oppilaskunnan toimintaa ohjaava opettaja, terveystiedon opettaja, liikunnan opettaja ja erityisopettaja
- Terveystietäjä ja kuraattori. Psykologi, kuraattori ja lääkäri osallistuvat ryhmään tarvittaessa
- Vanhempainyhdistyksen tai vanhempien edustaja
- Oppilaskunnan edustaja

Oppilashuoltoryhmään voi kuulua myös muita jäseniä, kuten Perhekeskuksen perhetyöntekijä tai vastaavat kouluohjaajat.

Oppilashuoltoryhmä kokoontuu kouluissa kerran kuukaudessa, esiopetuksessa tarpeen mukaan. Yhteisöllisen oppilashuoltoryhmän tavoitteet, toimenpiteet ja kehittämistehtävät kirjataan koulujen ja esiopetusyksiköiden toiminta- ja kehittämissuunnitelmaan. Yhteisöllisen oppilashuoltoryhmän kokouksista laaditaan muistio.

Yhteisöllisessä oppilashuoltoryhmässä käsitellään opetussuunnitelmien perusteiden mukaisia aiheita. Lisäksi yhteisöllinen opiskeluohjelma käsittelee yhteisön hyvinvointiin liittyviä aiheita ja

esiopetusyksiköiden ja koulujen omia hyvinvointiin vaikuttavia ilmiöitä. Sidosryhmät voivat tuoda aiheita ryhmän käsiteltäväksi.

Hämeenlinnan kaupungissa kouluhyvinvointia arvioidaan joka toinen vuosi Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen toteuttamalla kouluterveyskyselyllä. Hämeenlinnan kaupunki toteuttaa joka toinen vuosi oman arvioinnin. Yhteisöllinen opiskeluhoitotyöryhmä käsittelee kouluterveyskyselyn koulukohtaiset tulokset ja asettaa niiden pohjalta kehittämistavoitteet lukuvuoden toiminta- ja kehittämissuunnitelmaan.

Opetuksen järjestäjä tukee yksiköiden kehittämistyötä osaamisen kehittämisen ja itsearviointityön kautta. Itsearviointin tavoitteena on tukea yhteisöllisen opiskeluhoiton ja hyvinvointia vahvistavan toimintakulttuurin kehittämistä. Itsearviointi on osa esiopetuksen ja perusopetuksen lakisääteistä omavalvontaa.

Yhteisöllisen oppilashuoltoryhmän vastuulla olevat sisällöt

- esiopetusyksikkö- ja koulukohtaisen oppilashuoltoryhmän toimintatavat ja käytännöt
- yhteistyö esiopetuksen ja koulun ulkopuolisten lasten ja nuorten hyvinvointia edistävien tahojen kanssa yhteisöllisen oppilashuollon kehittämisessä
- yhteistyö oppilaan ohjauksessa, siirtymävaiheissa sekä jatko-opintojen suunnittelussa
- yhteistyö ja käytänteet oppimisympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden sekä yhteisön hyvinvoinnin tarkastuksissa
- yhteistyö terveysneuvonnan ja terveystiedon opetuksen välillä
- järjestyssäännöt
- poissaolojen seuraaminen, niistä ilmoittaminen ja niihin puuttuminen
- tapaturmien ehkäiseminen sekä ensiavun järjestäminen ja hoitoonohjaus
- tupakkatuotteiden, alkoholin ja muiden päihteiden käytön ehkäiseminen ja käyttöön puuttuminen
- koulukuljetusten odotusaikoja ja turvallisuutta koskevat ohjeet
- suunnitelma oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä
- toiminta äkillisissä kriiseissä ja uhka- ja vaaratilanteissa.

3.3. Yhteistyö oppilaan ohjauksessa, siirtymävaiheissa sekä jatko-opintojen suunnittelussa

Jokaisen aikuisen tehtävä esiopetuksessa ja koulussa on lapsen ja nuoren persoonallisen kasvun ja kehityksen tukeminen. Ohjauksen tulee tukea erityisesti niitä oppilaita, joilla on oppimiseen ja hyvinvointiin liittyviä vaikeuksia tai jotka ovat vaarassa syrjäytyä. Monialaista yhteistyötä tehdään erityisesti tehostettua henkilökohtaista oppilaanohjausta ja tukea tarvitsevien oppilaiden sekä erityisesti syystä koulutuksen ulkopuolelle jäämässä olevien nuorten opintojen jatkumisen turvaamisessa. Opetussuunnitelmien perusteiden mukaisesti oppilaanohjausta toteutetaan yhteistyössä huoltajien kanssa.

Nivelvaiheissa korostuu yhteistyön merkitys. Opettajat toimivat yhteistyössä oppilaan opintopolun aikana ja opiskelun nivelvaiheissa. Oppilaita tuetaan heidän siirtyessään kouluasteelta toiselle.

Siirtymiin liittyy sosiaalisen tuen tarve ja tiedon kulun haasteet. Oppilaan oppimiseen ja tuen tarpeeseen liittyviä asioita käsitellään siirtymävaiheissa tarvittavien ammattilaisten kanssa vanhempien kanssa yhdessä sovittavalla tavalla. Käytettävistä tiedonsiirtolomakkeista sovitaan ohjaussuunnitelmassa. Opetuksen järjestäjällä on oikeus siirtää oppimisen järjestämisen kannalta välttämätön tieto.

3.4. Yhteistyö ja käytänteet kouluympäristön terveellisuuden ja turvallisuuden sekä koulu yhteisön hyvinvoinnin tarkastuksissa

Kouluterveydenhuollon tehtävänä on oppilaitosympäristön terveellisuuden ja turvallisuuden sekä oppilaitosyhteisön hyvinvoinnin edistäminen ja seuranta. Tehtävää toteutetaan tarkastamalla oppilaitokset kolmen vuoden välein (terveydenhuoltolaki 1326/2010). Tarkastus tehdään yhteistyössä eri viranomaisten ja muiden tahojen kanssa (asetus 338/2011). Se on useiden eri viranomaisten vastuulla.

Yhteistyö edellyttää toimivia rakenteita sekä yhteistä sopimista toimintatavoista ja vastuista ja on kokonaisuus, joka muodostuu useista peräkkäisistä vaiheista. On tärkeää, että kukin toimija tuntee tehtävänsä ja roolinsa ympäristön terveellisuuden ja turvallisuuden sekä yhteisön hyvinvoinnin seurannassa ja edistämässä.

Tarkastus sisältää sekä opiskeluyhteisön hyvinvoinnin että oppilaitosympäristön terveellisuuden ja turvallisuuden arvioinnin. Siihen tarvitaan useiden eri ammattilaisten osaamista sekä opiskelijoiden että huoltajien näkemyksiä.

Tarkastuksen sisällöt ovat yhteisön hyvinvointi, psykososiaalinen hyvinvointi, opiskelun ja koulunkäynnin järjestäminen hyvinvointia tukevasti, ehkäisevä päihdetyö, liikunnallisuuden ja ergonomian edistäminen, terveellisten ruokailutottumusten edistäminen sekä terveellisyys ja turvallisuus kiinteistössä.

Oppilaitoksen tarkastuksesta ja sen tuloksista tiedotetaan oppilaille, opiskelijoille, huoltajille, henkilöstölle ja yhteistyökumppaneille. Myös suunnitelluista jatkotoimista, niiden aikatauluista sekä seurannasta tiedotetaan.

<https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/sote-palvelut/opiskeluhoolto/yhteisollinen-opiskeluhoolto/terveellisuuden-turvallisuuden-ja-hyvinvoinnin-tarkastus>

3.5 Yhteistyö terveysneuvonnan ja terveystiedon opetuksen välillä

Terveysneuvonnan ja terveystiedon opetuksen tavoitteena on lisätä oppilaiden terveyden ja terveystottumuksiin liittyvää tietoisuutta ja osaamista. Terveystiedon opetuksen tavoitteet ja sisällöt on määriteltävä opetussuunnitelman perusteissa. Terveystiedon opetuksen ja terveysneuvonnan yhteistyön avulla voidaan huomioida paikallisia ilmiöitä ja erityispiirteitä sisältöjen suunnittelussa. Yhteisöllinen oppilashuoltoryhmä koordinoi terveysneuvonnan ja terveystiedon opetuksen yhteistyötä koulussa. Yhteistyötä terveysneuvonnan ja terveystiedon opetuksen välillä tehdään esimerkiksi terveydenhoitajan tietoisuuksien tai oppituntivierailujen kautta.

3.6. Järjestyssäännöt

Opetuksen järjestäjä vastaa siitä, että jokaiseen kouluun on hyväksytty järjestyssäännöt. Järjestyssääntöjen tavoitteena on edistää koulun sisäistä järjestystä, opiskelun esteetöntä sujumista sekä kouluyhteisön viihtyisyyttä ja turvallisuutta.

Opetushallituksen ohjeen mukaan järjestyssääntöjen tulee sisältää seuraavat kohdat:

- Koulun nimi
- Järjestyssääntöjen tarkoitus ja soveltaminen
- Oppilaan oikeudet ja velvollisuudet
- Turvallisuus, viihtyisyys ja opiskelun esteetön sujuminen
- Hyvä käytös
- Oleskelu ja liikkuminen
- Siisteydestä ja ympäristöstä huolehtiminen
- Turvallisuus
- Tietokoneen, matkapuhelimen ja muiden mobiililaitteiden käyttö
- Päihteet ja vaaralliset esineet
- Kurinpito
- Järjestyssääntöjen seuranta ja tarkistaminen

3.7. Poissaolojen seuranta, niistä ilmoittaminen ja niihin puuttuminen

Oppilaan tulee osallistua perusopetukseen, jollei hänelle ole erityisestä syystä tilapäisesti myönnetty vapautusta (Pol35 §). Luvallisia koulun hyväksymiä poissaoloja ovat sairaus sekä pyydetyt ja myönnetyt poissaolot. Hämeenlinnan kaupungissa poissaolojen ilmoittamiseen ja seurantaan käytetään ensisijaisesti Wilma-järjestelmää. Poissaolojen seuraaminen on osa opetuksen järjestäjän lakisääteistä omavalvontaa. Opetuksen järjestäjä kokoaa koulujen poissaolotiedot marraskuussa ja maaliskuussa.

Hämeenlinnan kaupungin kouluissa on käytössä *Kun kouluun meno kangertaa* – pitkittyneiden poissaolojen toimintamalli. Toimintamalli kokoaa ennaltaehkäisevän ja tukevan työn ehyeksi kokonaisuudeksi. Kun kouluun meno kangertaa – pitkittyneiden poissaolojen toimintamalli sisältää seuraavat vaiheet:

Hyvän arjen vaaliminen. Hyvän arjen vaaliminen muodostaa perustan hyvinvoinnille. Se on jokaisen kouluyhteisön jäsenen, niin aikuisten kuin lasten ja nuorten tehtävä.

Säännöllinen keskustelu koulukuulumisista ja hyvinvoinnista. Opettaja on koulussa oppilaan läheisin aikuinen. On tärkeää keskustella säännöllisesti kuulumisista ja koulutyöstä. Poissaolovaikeudet alkavat usein pienistä huomaamattomista tilanteista. Niihin liittyy usein pärjäämättömyyden tai kuulluksi tulemattomuuden tunne. Kun poissaoloja on kertynyt 30 tuntia, on syytä keskustella tilanteesta. Ystävällinen vuorovaikutus tekee ihmeitä.

Selvittäen ja tukien. Mutkikkaita ongelmia selvitetään yhteistyössä vanhempien, opettajien, oppilashuollon ja tarvittaessa koulun ulkopuolistenkin asiantuntijoiden kanssa. Kun poissaoloja on yli 50 tuntia, on tärkeää selvittää poissaolojen syitä ja etsiä ratkaisukeinoja tilanteeseen.

Tiivistä tukea pitkittyneisiin poissaoloihin. Kun elämässä ja koulunkäynnissä on pitkäkestoisia ja laaja-alaisia haasteita, on hyvä koota voimat pulmien selättämiseksi. Jos poissaoloja on kertynyt yli 100 tuntia, voidaan tarvita erilaisia yksilöllisiä keinoja koulunkäynnin ja arjen tueksi. Hämeenlinnassa tiivis tuki on koottu vaativan tuen kokonaisuudeksi. Kun kouluun meno kangertaa – pitkittyneiden poissaolojen toimintamalli löytyy liitteestä 3.

Poissaolo esiopetuksesta. Huoltajan tulee anoa lapselle lupa olla pois esiopetuksesta. Kirjallinen, vapaamuotoinen anomus osoitetaan päiväkodin asiakkuuksista ja pedagogiikasta vastaavalle johtajalle yli viikon pituisista poissaoloista. Lyhytaikaisista poissaoloista, kuten sairastapauksista, ilmoitetaan lapsen esiopetuksesta vastaavalle varhaiskasvatuksen opettajalle. Jos lapsella on esiopetuksesta paljon poissaoloja, aloitetaan yksilökohtaisen oppilashuollon toimenpiteet. Jos huoltaja on valinnut muun kuin kaupungin järjestämän esiopetuksen tai lapsi saa kotona esiopetusta, kaupungilla ei ole valvontavelvoitetta esiopetuksen toteutumisesta.

3.8. Tapaturmien ehkäiseminen sekä ensiavun järjestäminen ja hoitoonohjaus

Koulutapaturma on oppilaalle koulussa tai koulumatkalla sattunut äkillinen, ulkoisen ruumiinvamman aiheuttava odottamaton tapahtuma. Koulutapaturmina korvataan myös sellaiset vammat, jotka ovat syntyneet muussa koulun järjestämässä tilaisuudessa, jos tapaturma ja kulut ovat sellaisia, että ne kuuluvat vakuutusehtojen mukaan korvattavaksi. Hml:n kaupunki/Peruskoulussa, esiopetuksessa ja varhaiskasvatuksessa olevien lasten [tapaturmavakuutus ja sen korvauskäytäntö](#) . Hämeenlinnan kaupungin vakuutusyhtiö on If Vahinkovakuutusyhtiö Oy. Tarkemmat tiedot tapaturmiin liittyen löytyy Kehrästä.

Tapaturmakäsittelyn eteneminen. Huoltaja/koulun henkilökuntaan kuuluva hakeutuu oppilaan kanssa tarvittaessa hoitoon julkiselle sektorille (esim. Kanta-Hämeen keskussairaala ja terveyskeskus) tai yksityiselle lääkäriasemalle. Koulujen koulusihteerit tekevät lapsen koulutapaturmasta sähköisen vahinkoilmoituksen vakuutusyhtiölle opettajan tekemän tapaturmailmoituksen perusteella. Vahinkoilmoitus vakuutusyhtiölle tehdään vain, jos

- tapaturmasta on tullut kaupungille lasku lääkärikäynnistä,
- huoltaja on ilmoittanut koululle tai palveluohjaukseen tapaturmasta aiheutuneista kuluista, jolloin vakuutusyhtiölle pitää tehdä vahinkoilmoitus, että asian käsittely etenee vakuutusyhtiössä (kaikista opettajien tekemistä tapaturmailmoituksista ei siis tehdä vahinkoilmoitusta automaattisesti)
- jos kyseessä on hammasvamma tai
- vakuutusyhtiöltä tulee yhteydenotto esim. maksusitoumuspyynnön vuoksi.

Keskussairaala ja yksityiset lääkäriasemat laskuttavat suoraan sivistyksen ja hyvinvoinnin palveluja koulutapaturman ollessa kyseessä. Ilmoittautumisessa tämä on muistettava aina mainita. 1.7.21 asiakasmaksulaki muuttui alaikäisten osalta eli alle 18-vuotialta ei laskuteta K-HKS:n poliklinikkamaksuja, vain hoitomaksut laskutetaan. Vakuutus korvaa koulutapaturman hoidosta

välittömästi aiheutuvia kustannuksia, kuten lääkärinpalkkioita sekä hoito- ja sairaalamaksuja vakuutusehtojen mukaisesti. Ei irtainta, paitsi vakuutusehdoissa mainituissa erityistapauksissa.

Tapaturma sattunut koulumatkalla tai vaatii hoitoa koulupäivän jälkeen? Jos oppilaan koulutapaturma on sattunut koulumatkalla tai vaatii hoitoa vasta koulupäivän jälkeen, niin huoltaja on velvollinen ilmoittamaan asiasta mahdollisimman pian koululle. Koulumatkalla sattuneet tapaturmat korvataan lukuun ottamatta tapaturmia, joissa auto tai muu moottoriajoneuvo on ollut osallisena. Tällaisissa tapauksissa liikennevakuutus korvaa hoitokulut.

Huoltajalle aiheutunut kuluja? Jos huoltajalle on kuitenkin tullut koulutapaturmaan liittyviä kuluja, huoltaja hakee itse maksamia kuluja If:ltä osoitteesta www.if.fi/internetplus. Korvauksenhakijan pitää tietää vakuutusnumero **SP1381880** ja vahinkotapahtuman tiedot. Korvausta voi hakea ainoastaan maksetuista kuluista. Alkuperäisiä tositteita ei tarvitse lähettää vakuutusyhtiöön, vaan ne pyydetään tarvittaessa. If edellyttää kaupungin tekemää sähköistä vahinkoilmoitusta, ennen kuin voivat käsitellä huoltajan tekemää korvaushakemusta. Huoltaja saa postitse päätöksen vakuutusyhtiöltä, kun korvaushakemus on käsitelty.

Hammastapaturma. Hammastapaturmissa oppilas ohjataan ensisijaisesti oman koulun alueen terveyskeskuksen [hammashoitolaan](#). Hammastapaturman korvauskäsittelyä varten vakuutusyhtiö tarvitsee hammaslääkärin lausunnon/hoitoehdotuksen. Mahdollinen hammaslääkärin lausunto toimitetaan lapsen koululle. Jos hammaslääkärikäynti on ollut yksityisellä lääkäriasemalla tai sairaalan päivystyksessä, niin huoltajan pitää itse pyytää toimittamaan hammaslääkärin lausunto vakuutusyhtiötä varten lapsen koululle.

Auto tai muu moottoriajoneuvo on ollut osallisena? Jos tapaturma sattuu koulumatkalla mopolla/skootterilla ajaessa tai tapaturman toisena osapuolena on auto:

- ensisijainen vakuutus on aina liikennevakuutus
- jos liikennevakuutus ei korvaa jotain, käsittely siirtyy vasta tällöin tapaturmavakuutuksen piiriin.

Tapaturma vaatii kuljetuksen kouluun? Jos oppilas joutuu koulutapaturman vuoksi kulkemaan kouluun esim. taksilla, kaupunki on velvollinen hoitamaan kuljetukset. Tällöin on täytettävä [Wilmassa](#) sähköinen koulukuljetushakemus ja se toimitetaan liitteineen (asiantuntijalausunto sekä lukujärjestys) sivistyksen ja hyvinvoinnin palveluohjaukseen. [Lisää koulukuljetuksista](#).

3.9. Tupakkatuotteiden, alkoholin ja muiden päihteiden käytön ehkäiseminen ja käyttöön puuttuminen

Tupakkatuotteiden käytön ehkäisevä työ on tarpeen tupakoinnista aiheutuvien huomattavien niin yksilölle, kuin yhteiskunnallekin koituvien haittojen vuoksi. Tärkeimpiä näistä ovat aineriippuvuus, sairaudet ja terveysongelmat sekä sosiaaliset ongelmat. Ehkäisevä työ on toimintaa, jolla ehkäistään ja vähennetään tupakkatuotteiden käyttöä ja siitä aiheutuvia haittoja. Koulussa oppilaiden sosiaaliset verkostot ovat tiiviit ja kaveriporukan tupakoimattomaan kohdistuva paine merkittävä kokeilun yllä. Päihteettömän ja terveen elämän tukeminen on suunnitelmallisesti tehtävää ennaltaehkäisevää työtä, jossa otetaan huomioon nuoren elämäntilanne kokonaisuutena.

Tavoitteet

- ennaltaehkäistä tai myöhentää oppilaiden tupakoinnin ja päihteiden käytön aloittamista
- lisätä oppilaiden tietoisuutta tupakkaan ja päihteisiin liittyvistä riskeistä ja ongelmista
- kannustaa oppilaita lopettamaan jo aloitettu tupakanpolto ja/tai päihteiden käyttö
- välittämisen asenne: yksilöiden huomioiminen, poissaolojen seuranta, vastuuseen ohjaaminen
- yhteishengen tukeminen: koulun retket, teemailtapäivät
- itsetunnon tukeminen, myönteisen palautteen merkitys
- varhainen ongelmien tunnistaminen ja tilanteisiin puuttuminen, käytännön toimenpiteet

Tupakkalaki

- Tupakkatuotteen sekä suora että epäsuora mainonta on kielletty (8§).
- Tupakkatuotetta tai tupakointivälinettä ei saa elinkeinotoiminnassa myydä eikä muutoin luovuttaa henkilölle, joka on 18 vuotta nuorempi (10§).
- Tupakointi on kielletty mm. (12§) oppilaitosten nuorille tarkoitetuissa sisätiloissa sekä niiden pääasiassa 18 vuotta nuoremmille tarkoitetuilla ulkoilualueilla sekä työyhteisöjen yhteisissä ja yleisissä sekä asiakkaille tarkoitetuissa sisätiloissa.

Tupakointi ja päihteiden käyttö on kielletty kouluaikana ja koulun tapahtumissa sekä koulualueella.

Ennaltaehkäisyn keinot

- Oppilaita informoidaan tupakoinnin ja päihteiden käytön vaikutuksista ja vaaroista.
- Asiasta annetaan tietoa eri oppiaineissa opetussuunnitelman mukaisesti. Asiasta keskustellaan, kun tupakointi tai päihteiden käyttö nousee esille esim. luokkatilanteissa tai julkisessa keskustelussa.
- Tehdään yhteistyötä oppilaiden vanhempien kanssa. Koulun vanhempainilloissa voidaan kouluasioiden lisäksi käsitellä tupakointi- ja päihdeaihetta.
- Kouluterveydenhuollon terveystarkastuksien yhteydessä keskustellaan myös tupakoinnista ja päihdeasioista.
- Tupakointia ehkäisevässä työssä voidaan käyttää ulkopuolisia asiantuntijoita.

Yhteistyötahot. Ennaltaehkäisevää työtä toteutetaan eri tahojen yhteistyönä. Niistä päätetään kyseisen toiminnan yhteydessä.

Varhaisen tunnistamisen ja puuttumisen malli päihteiden käyttöön liittyen:

Huoli herää koulussa

- väsymys/ muuttunut ulkoinen olemus
- poissaolot
- opintosuoritusten heikkeneminen ja opintojen etenemättömyys
- haluttomuus

Tunnistaminen / epäily

- luokanvalvoja/ryhmänohjaaja/ opettaja/ koulukaveri/ terveydenhoitaja/ muu henkilökunta/ vanhemmat epäilevät päihteiden väärinkäyttöä
- henkilö tuo asian esille oppilashuoltoryhmän jäsenille; ryhmä päättää toimenpiteet ja vastuualueet
- keskustelu oppilaan kanssa (rehtori, terveydenhoitaja, opo)

Oppilas myöntää päihteiden käytön

- yhteydet vanhempiin/ huoltajaan
- terveydenhoitajan osuus: testin suorittamisen lupa oppilaalta/opiskelijalta tai hänen huoltajaltaan, testi suoritetaan, tulos positiivinen, hoitoonohjausneuvottelu

Oppilas kieltää päihteiden käytön, mutta suostuu testiin

- yhteydet vanhempiin/ huoltajaan
- terveydenhoitajan osuus: testin suorittamisen lupa oppilaalta/opiskelijalta tai hänen huoltajaltaan, testi suoritetaan
- jos tulos positiivinen, sitten hoitoonohjausneuvottelu
- jos tulos negatiivinen, sitten suunnitellaan tarvittavat jatkotoimenpiteet

Oppilas kieltää päihteiden käytön, eikä suostu testiin

- ilmoitus vanhemmille/ huoltajalle
- tehostettu työkyvyn seuranta
- ilmoitus tarvittaessa sosiaalitoimeen ja/tai poliisiin

Olennaista on, että huumeiden käyttöön liittyviin huhuihin puututaan ajoissa. Näin vältetään se, että oppilas leimautuu yhteisössä huumeiden käyttäjäksi pelkkien huhujen perusteella. Oppilaan huumetestaus toimii siis myös oppilaan oikeusturvan puolella. Huumetestistä voi kieltäytyä ilman suoria seuraamuksia.

<https://www.a-klinikka.fi/toimipisteet/hameenlinna/nuorten-palvelut-hameenlinna>

<https://www.a-klinikka.fi/toimipisteet/hameenlinna/ehkaiseva-paihde-tyo-hameenlinna>

3.10. Koulukuljetusten odotusaikoja ja turvallisuutta koskevat ohjeet

Hämeenlinnan kaupungin ohje esi- ja perusopetuksen kuljetuskriteerit Hämeenlinnassa 1.1.2021 alkaen

Koulumatkan vaikeus tai rasittavuus. Määritellyn kilometrirajan alittuessa kunta järjestää oppilaalle koulukuljetuksen, jos koulumatka on oppilaan ikään nähden ja/tai muut olosuhteet, esim. oppilaan henkilökohtainen kehitystaso tai terveydelliset syyt, huomioon ottaen liian vaikea tai rasittava. Tällöin edellytetään tapauksen mukaista lääkärin, psykologin tai muun vastaavan asiantuntijan lausuntoa.

Lausunnosta tulee selkeästi ilmetä yksilöity tarve ja perusteet kuljetukselle sekä suositeltava kuljetusmuoto ja ajanjakso, jolle koulukuljetus tulisi järjestää. Kuljetuspäätös tehdään sille ajalle, jolle

tarve on todettu. Koulumatkan vaikeuden ja rasittavuuden vuoksi hakemus ja siihen liittyvä asiantuntijalausunto on toimitettava vuosittain, ellei koulukuljetusta ole viranhaltijapäätöksessä myönnetty jo suoraan pitemmälle ajalle. Lausunto ei velvoita kuntaa kuljetuksen järjestämiseen, mutta sitä käytetään asiantuntija-apuna päätöksenteossa.

Koulumatkan vaarallisuus. Jos oppilaan koulumatka tai osa siitä todetaan vaaralliseksi, kunta järjestää kuljetuksen koulumatkalle tai sen vaaralliseksi katsotulle osuudelle. Kuljetuksen sijaan voidaan matkan vaarallisuus huomioida myös muilla tavoin, kuten esim. järjestämällä aikuinen saattaja tien ylitystä varten. Liikenteen vaarallisuuteen perustuvat päätökset ja lopullisen arvioinnin tekee koulukuljetuksista vastaava viranhaltija. Koulumatkan vaarallisuuden arvioinnissa perusteena käytetään suositusluontoisesti Koululiituoohjelmaa ja/tai tarvittaessa Hämeenlinnan kaupunkirakenteen tai muun viranomaisen antamaa selvitystä ja/tai tieolosuhteisiin tutustumista paikan päällä. Selvitys ei velvoita kuntaa kuljetuksen järjestämiseen, mutta sitä käytetään asiantuntija-apuna päätöksenteossa. Matkan vaarallisuus harkitaan aina tapauskohtaisesti. Yksittäinen tekijä kuten tien valaistuksen puuttuminen, ei yksinään tee koulumatkasta vaarallista. Olosuhteiden muuttuessa tien vaarallisuus voidaan arvioida uudestaan.

Kuljetusetuuden perusteeksi ei riitä pelkkä petoeläinhavainto, vaan siihen tarvitaan riistanhoitoyhdistyksen tai Suomen Riistakeskuksen lausunto eläimen häiriökäyttäytymisestä (esim. susi ja karhu). Lausunto ei velvoita kuntaa kuljetuksen järjestämiseen, mutta sitä käytetään asiantuntija-apuna päätöksenteossa. Kuljetusetuutta haetaan tässäkin tapauksessa kuljetushakemuksella. Hakemuksen pohjalta tilanne arvioidaan oppilas- ja tapauskohtaisesti. Kuljetusetuus edellä mainitulla perusteilla on aina määräaikainen ja voimassa korkeintaan lukuvuoden ajan.

3.11. Suunnitelma oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä

Väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä suojaamaan tarkoitettussa suunnitelmassa kuvataan:

- kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän ehkäiseminen ja siihen puuttuminen
- edellä mainittujen asioiden käsittely yhteisö-, ryhmä- ja yksilötasolla
- yksilöllinen tuki, tarvittava hoito, muut toimenpiteet ja jälkiseuranta sekä teon tekijän että sen kohteena olevan osalta
- yhteistyö huoltajien kanssa,
- yhteistyö tarvittavien viranomaisten kanssa
- suunnitelmaan perehdyttäminen ja siitä tiedottaminen henkilöstölle, oppilaille, huoltajille ja yhteistyötahoille
- suunnitelman päivittäminen, seuranta ja arviointi.

Suunnitelma tarkistetaan ja tarvittaessa päivitetään vähintään kerran lukuvuodessa opetuksen järjestäjäkohtaisesti. Suunnitelmaa voidaan päivittää myös useammin, jos tarvetta ilmenee. Koulu/oppilaitoskohtaiset täsmennykset tarkistetaan ja tarvittaessa päivitetään vähintään kerran lukuvuodessa, suunnitelmaa voidaan päivittää myös useammin, jos tarvetta ilmenee.

Väkivalta. Jokaisella oppilaalla on oikeus turvalliseen oppimisympäristöön. Tällaisella oppimisympäristöllä tarkoitetaan henkistä ja fyysistä turvallisuutta. Turvallinen ympäristö on edellytys

oppilaiden tasapainoiselle kasvamiselle ja hyvälle oppimiselle. Se on myös edellytys henkilökunnan laadukkaalle ja tulokselliselle työskentelylle koulu yhteisössä. Väkivaltaan on syytä puuttua viipymättä. Väkivallan sietäminen tai piilottelu ei ole sallittua. Väkivaltaan tulee suhtautua koulu yhteisössä vakavasti.

Ennaltaehkäisy. Koulu yhteisön kaikille jäsenille tehdään selväksi se, että yhteisössä ei hyväksytä väkivaltaa missään muodossa. Yhteisössä järjestyssäännöissä ja erillisissä sopimuksissa tai ohjeistuksissa määritellään, mikä on ei-toivottua käytöstä ja mikä rakentaa yhteisöllistä hyvinvointia ja turvallisuutta yksilön tasolla.

Väkivaltaa ennaltaehkäistään seuraavilla keinoilla:

- Kaikki tapahtumat selvitetään. Selvittelyssä käytetään apuna tarvittaessa selvittelymuistiota.
- Aikuiset ovat oppilaiden apuna/tulkkina kun riitoja selvitetään.
- Vuorovaikutustaitojen oppiminen ja harjoittelu ryhmätasolla. Vuorovaikutustaitojen harjoitteluun käytetään soveltuvia työtapoja ja menetelmiä.
- Koulussa opiskellaan ohjatusti ja valvotusti. Lapsia ja nuoria kasvatetaan vastuuntuntoiseen käyttäytymiseen siten, että väkivaltaa ei tapahdu myöskään silloin kun aikuinen ei ole välittömässä läheisyydessä.
- Riittävä valvonta siirtymätilanteissa ja välitunneilla.
- Koulu yhteisön tilaa seurataan erilaisin kyselyin. Kyselyiden tuloksiin reagoidaan niiden vaatimalla tavalla.
- Ennaltaehkäiseviä toimia ja puuttumismalleja käsitellään vanhempainilloissa.
- Koulun henkilökunnan, opettajien, ohjaajien ja oppilashuoltohenkilöstön havainnot koulu yhteisössä.
- Lasten ja nuorten vertaistoiminta, kummioppilas ja/tai tukioppilastoiminta, kummiluokat
- Ryhmäytymisen, ryhmätyöskentelyn ja ryhmän sisäisen myönteisen vuorovaikutuksen jatkuva vahvistaminen
- Oppilaita rohkaistaan kertomaan epäasiallisesta toiminnasta
- Välitöntä ja yhteisöllistä ilmapiiriä vahvistava tiivis, luottamuksellinen ja hedelmällinen yhteistyö vanhempien kanssa

Oppilaaseen kohdistunut väkivalta

- Väkivaltaan puututaan välittömästi
- Aikuinen puuttuu tilanteeseen ensisijaisesti puhumalla. Tarvittaessa aikuinen erottaa osapuolet toisistaan. Jos tilanne ei rauhoitu, kutsutaan paikalle koulun muita aikuisia tai poliisi.
- Oppilas toimitetaan tarvittaessa terveydenhoitajalle tai lääkäriin.
- Osapuolet erotetaan toisistaan eri tiloihin aikuisen valvonnassa.
- Väkivaltatilanteesta ilmoitetaan rehtorille. Rehtori päättää jatkotoimenpiteistä (lastensuojeluilmoitus, rikosilmoitus) ja kurinpitotoimista (jälki-istunto, kirjallinen varoitus, määräaikainen erottaminen). Rehtori voi evätä turvallisuutta vaarantavan oppilaan opetukseen osallistumisen jäljellä olevan koulupäivän ajaksi.

- Molempien osapuolten huoltajiin ollaan yhteydessä. Tarvittaessa huoltajat pyydetään koululle.
- Rehtori tai paikallaollut aikuinen tekee turvallisuusilmoituksen (läheltä piti/poikkeamailmoitus)
- Tarvittaessa osapuolet ohjataan oppilashuoltohenkilöstön palveluihin tai muuhun hoitavaan tahoon.
- Huoltajat voivat asianosaisten huoltajana tehdä poliisille tutkintapyyntöön riippumatta siitä tekeekö koulu/koulu ei tee poliisille tai lastensuojeluun ilmoitusta.

Väkivallan tekijä on aikuinen

- Kysymyksessä on rikos ja sitä selvittää poliisi.

Koulun aikuiseen kohdistunut väkivalta

- Väkivaltaan puututaan aina ja ensisijaisesti pyritään rauhoittamaan tilanne. Paikalle kutsutaan aina viipymättä toinen aikuinen.
- Jos tilanne ei rauhoitu koulun keinoin, paikalle kutsutaan poliisi.
- Tapahtuneesta ilmoitetaan viipymättä rehtorille. Rehtori päättää jatkotoimenpiteistä (lastensuojeluilmoitus, rikosilmoitus) ja kurinpitotoimista (jälki-istunto, kirjallinen varoitus, määräaikainen erottaminen). Rehtori voi evätä turvallisuutta vaarantavan oppilaan opetukseen osallistumisen jäljellä olevan koulupäivän ajaksi. - Uhri ohjataan työterveyshuoltoon tai lääkärille.
- Jos tekijä on oppilas, huoltajiin ollaan heti yhteydessä.
- Rehtori tai paikallaollut aikuinen tekee turvallisuusilmoituksen (läheltä piti/poikkeamailmoitus)
- Tarvittaessa rehtori järjestää neuvottelun (uhri, tekijä, huoltajat, oppilashuollon henkilöstö)
- Tarvittaessa tekijä ohjataan yksilökohtaiseen oppilashuoltoon.

Koulun aikuisen nimittely, solvaava puhe tai väkivallalla uhkailu

- Koulun aikuiseen kohdistuneeseen nimittelyyn, solvaavaan puheeseen tai väkivallalla uhkailuun puututaan aina.
- Jos tekijä on oppilas, puheista ilmoitetaan huoltajalle.
- Tapauskohtaisesti on harkittava, onko kysymyksessä kunnianloukkaus (rikoslaki). Siinä tapauksessa asianomainen voi tehdä asiasta tutkintapyyntöön poliisille.
- Laittoman uhkauksen seurauksena kohde saattaa tuntea turvallisuutensa olevan uhattu. Jos opettajaa uhataan ja hänellä on perusteltu syy pelkoonsa, hän voi tehdä asiasta tutkintapyyntöön poliisille.
- Rehtori, uhri tai paikallaollut aikuinen tekee turvallisuusilmoituksen (läheltä piti/poikkeamailmoitus)
- Jos tilanteesta tehdään tutkintapyyntö, rehtori on yhteydessä oppilaan huoltajaan, jos tekijä on oppilas.
- Tarvittaessa tekijä (oppilas) ohjataan yksilökohtaiseen oppilashuoltoon.
- Tarvittaessa mm. työsuojelu ja/tai työterveys antavat ammattiapua.

Koulukiusaaminen. Koulukiusaamisella tarkoitetaan sitä, että joku oppilas joutuu toistuvasti tai jatkuvasti saman tai muiden luokkien oppilaiden kiusaamisen kohteeksi. Kiusaaminen on tarkoituksellisesti toista vahingoittavaa, erotukseksi leikistä tai tasaveroisten tavanomaisesta nahistelusta. Kiusaajan ja kiusatun välillä vallitsee voimasuhteiden epätasapaino niin, että kiusattu on puolustuskyvytön hyökkääjään nähden. Kiusaamisesta on erotettava riidat ja erimielisyydet, ne ovat yleensä hetkellisiä eikä niiden kohteeksi joudu sama oppilas. Kiusaaminen voidaan naamioida leikiksi tai urheiluksi. Fyysinen kiusaaminenkin voidaan tehdä niin, ettei sitä juuri huomata – tarkoitushan ei ole jäädä kiinni. Kiusaamiselle on tyypillistä, että se tapahtuu yleensä ryhmässä ja perustuu ryhmän jäsenten keskinäisiin sosiaalisiin suhteisiin. Kiusaaminen ei ole pelkästään kiusaajan ja kiusatun välinen tapahtuma.

Koulukiusaamisen tunnistaminen. On tärkeää tiedostaa, että jokaisessa koulussa voi esiintyä kiusaamista. Kiusattu oppilas ei itse välttämättä halua kertoa tullessaan kiusatuksi, sillä kiusattu pelkää usein, että aikuisille kertomisen jälkeen kiusaaminen pahenee entisestään. Kiusatut kertovat kiusaamisesta todennäköisemmin kotona kuin koulussa. Vaikka opettaja ei aina huomaakaan kiusaamista, hänen tulee olla tietoinen luokan tilanteesta seuraamalla mitä oppilaiden välillä tapahtuu välitunneilla, koulun käytävillä tai oppituntien alussa ja niiden aikana.

Suoralla kiusaamisella tarkoitetaan uhrin fyysistä ja verbaalista satuttamista. Fyysisellä satuttaminen voi olla esimerkiksi esim. lyömistä, potkimista, retuuttamista, nipistelyä. Myös housujen alas vetäminen julkisella paikalla on fyysistä kiusaamista. Fyysinen kiusaaminen voi olla myös sitä, tönimistä, nipistelyä, asettumista estämään kulkemista. Verbaalinen kiusaaminen ilmenee esim. uhkailuna, nimittelynä, väheksymisenä, olemuksen ja ulkonäön arvosteluna. Toisen naurunalaiseksi tekeminen on kiusaamista sekä tekstiviestien, nimettömien ja/tai sopimattomien some -viestien, kuvien tai kuvamanipulaatioiden lähettämistä. Epäsuoralla kiusaamisella tarkoitetaan sitä, että uhria vahingoitetaan kiertoteitse. Uhrista esim. levitetään perättömiä huhuja tai juoruja. Hänet suljetaan ulkopuolelle ja eristetään tarkoituksella muista, häntä kohdellaan kuin ”ilmaa”. Nettikiusaamisen muotoja ovat esimerkiksi pilkkaavien, uhkailevien tai järkyttävien viestien lähettäminen (usein nimettömänä tai väärällä nimellä), netissä olevien valokuvien (esim. kuvagallerioiden profiileista) muokkaaminen ja levittäminen, kiusattavasta luodut kiusasivut kiusattavan nimellä tai nimimerkillä sopimattomasti esiintyminen verkkoyhteisöissä.

Kiusaamista ei ole kahden tasaväkisen oppilaan riitely tai tappelu tai satunnainen huutelu. Tällöin puhutaan epäasiallisesta käytöksestä tai väkivaltatilanteesta. Sopimaton käytös ei ole kiusaamista. Huono käytös vähentää koulu yhteisön viihtyvyyttä ja heikentää huonokäyttönsä itsensä sosiaalisia suhteita ja sosiaalista arvostusta. Huonoon käytökseen liittyy aina toisten kunnioituksen puute ja välinpitämättömyys toisia kohtaan.

Kiusaamisen ennaltaehkäisy ja kiusaamiseen puuttuminen. Koulun kehittyvä ja terve toimintakulttuuri on olennainen osa kiusaamisen ennaltaehkäisyä. Turvallinen, oikeudenmukainen ja rauhallinen oppimisympäristö tukee oppilaan oppimisedellytyksiä ja mahdollisuuksia olla yhteisön jäsen. Koulussa pyritään kasvamaan hyväksymään erilaisuus ja toimimaan niin että jokainen yksilö tuntee olevansa hyväksytty koulun yhteisössä. Koulu yhteisön kaikille jäsenille tehdään selväksi se, että yhteisössä ei hyväksytä kiusaamista missään muodossa. Yhteisössä järjestyssäännöissä ja erillisissä sopimuksissa tai ohjeistuksissa määritellään, mikä on kiusaamista, miten sitä ennaltaehkäistään ja

miten siihen puututaan. Esille tulleeseen epäasialliseen käyttäytymiseen tai kiusaamiseen puututaan viipymättä. Puuttuminen tarkoittaa asian selvittelyä, jatkotoimia sekä mahdollisia kurinpitotoimia.

Jokainen kouluyhteisössä työskentelevä aikuinen on veloitettu puuttumaan havaitsemaansa koulukiusaamiseen. Asiaa käsitellään asianosaisten kesken, tarvittaessa ja vakavissa tilanteissa keskustellaan huoltajien kanssa (sekä uhri että tekijä(t)). Jos kysymyksessä on ryhmäilmiö, asian käsittelemiseksi kutsutaan vanhemmat koululle esim. vanhempainiltaan. Kirjallinen selvittely (esim. selvittelymuistio) voidaan ottaa asian/tapahtumien kulun selvittelyn vuoksi käyttöön. Asianosaisten oppilaiden huoltajia tiedotetaan aina esille tulleesta kiusaamistapauksesta. Koulun tulee tiedottaa huoltajia myös koulumatkalla tapahtuneesta kiusaamisesta.

Oppilaiden kanssa käsitellään iänmukaisesti ja selkeästi, miten koulussa käyttäydytään muiden oppilaiden kanssa. Heitä tuetaan ja kannustetaan toimimaan oikein. Kiusaajalle annetaan mahdollisuus korjata käyttäytymisensä, mutta hän saattaa myös tarvita tukea. Tilannetta seurataan käsittelyn jälkeen esim. opettajan havainnoinnilla, kyselyllä, oppilashuoltohenkilöstön tuella, yhteydenpidolla asianosaisten huoltajiin.

Kodin ja koulun välinen yhteistyö. Kodin ja koulun välinen yhteistyö on kiusaamistapauksissa ehdottoman tärkeää. Kotien, vanhempien ja koulun tulee yhteistoimin pyrkiä ratkaisemaan mahdolliset kiusaamistapaukset. On tärkeää, että vanhemmat suhtautuvat kiusaamistilanteisiin rakentavasti ja tekevät koulun aikuisten kanssa yhteistyötä. Kiusaaminen sattuu sekä sen kohteeksi joutunutta että hänen perhettään. Selvittelyyn osallistuminen, yhteistyö ja ratkaisukeskeisyys ovat ainoa keino saada kiusaaminen loppumaan. Jos tilanne ei ratkea koulun keinoin, siihen tulee pyytää muun viranomaisen apua.

Esiopetuksessa noudatetaan lisäksi lapsen epäasiallisen kohtelun ehkäiseminen varhaiskasvatuksessa –materiaalia.

3.12. Toiminta äkillisissä kriiseissä ja uhka- ja vaaratilanteissa

Sivistyksen ja hyvinvoinnin toimialalla on valmiussuunnitelma kriisi-, uhka- ja vaaratilanteisiin. Kaikissa kouluissa ja esiopetusyksiköissä on lisäksi yksikkökohtainen turvallisuus- ja pelastautumissuunnitelma.

4. Yksilökohtaisen oppilashuollon järjestäminen

Yksilökohtaisella oppilashuollolla tarkoitetaan lapselle tai nuorelle annettavia neuvola- ja kouluterveydenhuollon palveluja, oppilashuollon psykologi- ja kuraattoripalveluja sekä yksittäistä oppilasta koskevaa monialaista oppilashuoltoa. Terveystarkastuksissa toteutettavat laajat terveystarkastukset sekä muut määräaikaistarkastukset ovat osa yksilökohtaista oppilashuoltoa ja niistä tehtävät yhteenvedot tuottavat tietoa myös yhteisöllisen oppilashuollon toteuttamiseen.

Yksilökohtaisen oppilashuollon tavoitteena on seurata ja edistää oppilaan kokonaisvaltaista kehitystä, terveyttä, hyvinvointia ja oppimista. On myös tärkeää turvata varhainen tuki ja ennaltaehkäistä ongelmien kasautumista. Oppilaiden yksilölliset edellytykset, voimavarat ja tarpeet otetaan huomioon sekä oppilashuollon tuen rakentamisessa että koulun arjessa.

Yksilökohtainen oppilashuolto perustuu aina oppilaan sekä tarpeen niin vaatiessa huoltajan suostumukseen. Esiopetuksessa tarvitaan aina huoltajan suostumus. Oppilaan osallisuus, omat toivomukset ja mielipiteet otetaan huomioon häntä koskevissa toimenpiteissä ja ratkaisuisissa hänen ikänsä, kehitystasonsa ja muiden henkilökohtaisten edellytystensä mukaisesti. Vuorovaikutus on avointa, kunnioittavaa ja luottamuksellista. Työ järjestetään niin, että oppilas voi kokea tilanteen kiireettömänä ja hän tulee kuulluksi. Oppilashuoltotyössä noudatetaan tietojen luovuttamista ja salassapitoa koskevia säännöksiä.

Asian käsittely myös yksittäisen lapsen tai nuoren tueksi koottavassa asiantuntijaryhmässä ja ryhmän kokoonpano perustuu oppilaan tai tarvittaessa huoltajan suostumukseen. Oppilaan tai huoltajan yksilöidyllä kirjallisella suostumuksella asian käsittelyyn voi osallistua tarvittavia oppilashuollon yhteistyötahoja tai oppilaan läheisiä. Ryhmän jäsenillä on lisäksi oikeus pyytää neuvoa oppilaan asiassa tarpeelliseksi katsomiltaan asiantuntijoilta.

Yksittäistä oppilasta koskevan asian käsittelystä asiantuntijaryhmässä laaditaan oppilashuoltokertomus. Ryhmän vastuuhenkilö kirjaa yksilökohtaisen oppilashuollon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi välttämättömät tiedot oppilashuoltokertomukseen. Kirjauksia voivat tehdä myös muut asiantuntijaryhmän jäsenet. Kertomus laaditaan jatkuvaan muotoon, joka etenee aikajärjestyksessä. Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki edellyttää, että kertomukseen kirjataan seuraavat asiat:

- yksittäisen oppilaan nimi, henkilötunnus, kotikunta ja yhteystiedot sekä alaikäisen oppilaan huoltajan tai muun laillisen edustajan nimi ja yhteystiedot
- kirjauksen päivämäärä sekä kirjauksen tekijä ja hänen ammatti- tai virka-asemansa
- kokoukseen osallistuneet henkilöt ja heidän asemansa
- asian aihe ja vireille panija
- oppilaan tilanteen selvittämisen aikana toteutetut toimenpiteet kuten arviot, tutkimukset ja selvitykset
- toteutetut toimenpiteet kuten yhteistyö eri tahojen kanssa sekä aiemmat ja nykyiset tukitoimet
- tiedot asian käsittelystä ryhmän kokouksessa, tehdyt päätökset ja niiden toteuttamissuunnitelma
- toteuttamisesta ja seurannasta vastaavat tahot.

Jos sivulliselle annetaan oppilashuoltokertomukseen sisältyviä tietoja, asiakirjaan on lisäksi merkittävä mitä tietoja, kenelle sivulliselle ja millä perusteella tietoja on luovutettu.

Oppilashuoltokertomukset sekä muut oppilashuollon tehtävissä laaditut tai saadut yksittäistä oppilasta koskevat asiakirjat tallennetaan oppilashuoltorekisteriin. Opetuksen järjestäjä vastaa henkilötietojen käsittelystä ja ylläpitää edellä mainittua rekisteriä. Oppilashuoltorekisteriin tallennetut tiedot, jotka koskevat yksittäistä oppilasta taikka muuta yksityistä henkilöä, ovat salassa pidettäviä.

Kouluterveydenhuollon henkilöstö ja psykologit kirjaavat yksilökohtaisen oppilashuoltotyön säädetysti potilaskertomukseen ja muihin potilasasiakirjoihin. Vastaavasti oppilashuollon kuraattorit kirjaavat asiakastiedot kuraattorin asiakaskertomukseen.

Oppilaan yksilökohtaisen oppilashuollon järjestämiseen ja toteuttamiseen osallistuvilla on salassapitovelvollisuuden estämättä oikeus saada toisiltaan ja luovuttaa toisilleen sekä oppilashuollosta vastaavalle viranomaiselle sellaiset tiedot, jotka ovat välttämättömiä yksilökohtaisen oppilashuollon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi. Lisäksi heillä on oikeus saada ja luovuttaa toisilleen sekä oppilaan opettajalle, rehtorille ja opetuksen järjestäjälle oppilaan opetuksen asianmukaisen järjestämisen edellyttämät välttämättömät tiedot. Tiedon luovuttaja joutuu harkitsemaan esimerkiksi sitä, onko kysymys sellaisesta tiedosta, joka on välttämätön oppilaan tai muiden oppilaiden turvallisuuden varmistamiseksi. Luovutettava tieto voi koskea muun muassa sellaista oppilaan sairautta, joka tulee ottaa opetustilanteissa huomioon. Vaikka tiedon luovuttamiselle olisikin edellä todettu lain tarkoittama peruste, yhteistyön ja luottamuksen turvaamiseksi pyritään aina ensisijaisesti hankkimaan oppilaan tai huoltajan suostumus salassa pidettävän tiedon luovuttamiseen.

Jos oppilas siirtyy toisen opetuksen tai koulutuksen järjestäjän opetukseen tai koulutukseen, aikaisemman opetuksen järjestäjän on pyydettävä oppilaan tai tarvittaessa hänen huoltajansa suostumus siihen, että uudelle opetuksen järjestäjälle voidaan siirtää oppilashuollon asiakasrekisteristä sellaiset salassa pidettävät tiedot, jotka ovat tarpeellisia oppilashuollon jatkuvuuden kannalta. Sen sijaan opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot toimitetaan salassapidon estämättä viipymättä toiselle opetuksen järjestäjälle tai lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen järjestäjälle. Vastaavat tiedot voidaan antaa myös uuden opetuksen tai koulutuksen järjestäjän pyynnöstä.

4.1. Yhteistyö kouluterveydenhuollon laajoissa terveystarkastuksissa

Koko ikäluokan kattavat terveystarkastukset muodostavat kouluterveydenhuollon toiminnan rungon sekä mahdollistavat jokaisen oppilaan ja hänen perheensä kohtaamisen. Terveystarkastus tehdään vuosittain. Laaja terveystarkastus tehdään 1. (tai 2.), 5. ja 7. - 8. luokilla. Se sisältää sekä terveydenhoitajan että lääkärin tarkastuksen. Kouluterveysasetus edellyttää huoltajan läsnäoloa laajassa terveystarkastuksessa. <https://www.hameenlinna.fi/sosiaali-ja-terveys/perhekeskus-uppis/koulu-ja-opiskeluterveydenhuolto/kouluterveydenhuolto/>

Kouluterveydenhuollon laajat terveystarkastukset järjestetään luokilla 1, 5, ja 8. Niihin kutsutaan mukaan oppilaan huoltajat. Tarkastukseen sisältyy oppilaan hyvinvoinnin, oppimisen, kasvun, kehityksen ja terveydentilan arvioimisen lisäksi koko perheen hyvinvoinnin selvittely. Huoltajan suostumuksella opettajalta/ luokanvalvojalta pyydetään Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen laatimalla kaavakkeella opettajan arvio koulukäynnistä. Opettajan antama arvio oppilaan selviytymisestä ja hyvinvoinnista koulussa on tärkeä tietolähde kasvun, kehityksen ja hyvinvoinnin arvioimisessa ja tuen tarpeiden tunnistamisessa. Erityisesti oppimiseen (tuen muodot ja painopistealueet), keskittymiseen ja sosiaalisiin suhteisiin liittyvistä ongelmista opettajalta saatu arvio on hyvin oleellinen asioiden selvittelyssä. Laajoista terveystarkastuksista kerätään luokkakohtaista tietoa oppilaiden terveystottumuksista ja kouluviihtyvyydestä ilman tunnistetietoja. Kouluterveydenhoitaja voi antaa palautetta opettajalle ryhmässä esiin nousseista ilmiöistä ja tarvittaessa viedä tietoa yhteisöllisen oppilashuoltoryhmän käsittelyyn.

Opetushallitus on kehittänyt 5. ja 8. vuosiluokkien oppilaille tarkoitettu fyysisen toimintakyvyn mittaus- ja palautejärjestelmän Move!:n. Sen keskeisenä tarkoituksena on kannustaa oppilaita

omatoimiseen fyysisestä toimintakyvystä huolehtimiseen. Move! -mittaustuloksia tulee hyödyntää liikunnanopetuksen lisäksi kouluterveydenhuollon laajoissa terveystarkastuksissa huoltajan suostumuksella. Move! -tulokset antavat laajaan terveystarkastukseen arvokasta tietoa oppilaan fyysisestä suorituskyvystä ja koordinaatiosta ja auttavat terveystarkastuksessa käsiteltävien asioiden oikeassa painotuksessa, sekä kunnan nuorille tarjoamien liikuntapalveluiden kohdentamisessa. Move!- palautteet tulee toimittaa kouluterveydenhuollon käyttöön heti tulosten valmistuttua syksyllä.

4.2. Oppilaan sairauden vaatiman hoidon, lääkityksen tai erityisruokavalion järjestäminen esi- ja perusopetuksessa

Lapsen ja nuoren lääkehoidosta päivän aikana vastaavat huoltajat ja lapsi itse oman kehitystasonsa mukaisesti. Kun lapsella tai nuorella ilmenee esiopetus- tai koulupäivän aikaista lääkehoitoa vaativa sairaus, on huoltajien ja terveys- ja opetustoimen yhdessä huolehdittava siitä, että lääkehoidon toteuttamisesta päivän aikana sovitaan. Sovittaviin asioihin kuuluvat lääkityksen toteuttaja sekä tämän varahenkilö, ja heidän tarvitsemansa perehdytys, lääkityksen toteutus (kuten annosmäärät ja -ajat), erityistilanteisiin varautuminen, ensiapukäytännöt sekä työnjako ja vastuut esiopetuksen ja koulun toimijoiden, vanhempien ja lapsen kesken. Sopimus kirjataan Lapsen yksilölliseen lääkehoitosuunnitelmaan ja päivitetään vuosittain. Perusopetuksen lääkehoitosuunnitelma on tämän suunnitelman liitteenä, esiopetuksen lääkehoitosuunnitelma löytyy Kehrästä.

Koulutuksesta vastaavat tahot kunnassa varmistavat, että lapsen tarvitsema lääkehoito esiopetuksessa ja koulussa toteutuu ja lääkehoitoon osallistuvia henkilöitä on saatavilla koko toiminta-ajan. Työntekijä, jonka tutkintoon ei ole kuulunut lääkehoidon opintoja, voi toteuttaa lääkärin oppilaalle määräämää, suun kautta annettavaa tai ihon alle pistettävää lääkehoitoa. Tällöin lääkehoidon toteuttaminen perustuu työntekijän suostumukseen, perehdytykseen, lisäkoulutukseen ja osaamisen varmistamiseen, sekä työnantajan myöntämään lapsi- ja lääkekohtaiseen lupaan. Silloin kun lääkitseminen on työnantajan hyväksymää toimintaa, siihen liittyvä vastuu ja mahdolliset vahingonkorvauskysymykset ratkaistaan samoin periaattein kuin esi- ja perusopetuksessa yleensäkin.

Toimintamalli diabetesta sairastavan lapsen esiopetus- ja koulupäivän aikaisesta hoidosta

Vanhemmilla on ensisijainen vastuu huolehtia lapsensa hyvinvoinnista, terveydestä ja sairauksien hoidosta. Esiopetuksessa, ennen koulunkäynnin aloitusta ensimmäisellä luokalla, tai diabetekseen sairastumisen jälkeen pidetään yhteisneuvottelu huoltajien, koulun toimijoiden ja diabetesta hoitavan yksikön kesken. Neuvottelussa diabeteshoitaja kertoo yleisesti diabeteksen hoidosta ja seurannasta ja antaa perusopetuksen verensokerimittauksista, hiilihydraattilaskennasta ja tarvittaessa insuliinin pistämisestä. Palaverissa käydään läpi lapsen hoidossa tarvitsema tuki pääpiirteissään yksilöllisine insuliiniannoksineen ja pistostarpeineen sekä oppilaan verensokerimittaukset ja ruokamäärät. Erityistilanteet, kuten retki- ja liikuntapäivät on hyvä suunnitella etukäteen. Samoin tarkistetaan menettelytavat ja ensiapukäytännöt matalan verensokerin tunnistamiseksi ja hoitamiseksi. Myös sijasjärjestelyt tulee sopia etukäteen.

Kouluterveydenhoitaja kirjaa yhteisneuvottelussa keskustellut asiat suunnitelmalomakkeeseen ([Microsoft Word - Diabeteksen toimintam-selv-FINAL.doc \(valtioneuvosto.fi\)](#) suunnitelmalomake).

Kouluterveydenhoitaja antaa kopion suunnitelmalomakkeesta neuvottelussa sovituille tahoille ja säilyttää alkuperäistä lomaketta oppilaan kouluajan. Diabetesta sairastavan lapsen tiedot tulee päivittää suunnitelmalomakkeeseen aina oleellisten muutosten jälkeen ja ainakin vuosittain. Lapsen huoltajat vastaavat siitä, että lääkitsemisestä huolehtivalla on käytössään päivitetty tieto ja tarvittavat välineet sekä lääkkeet. Lapsen avuntarve insuliinihoidossa, aterioissa ja verensokeriseurannassa tarkistetaan ja sovitaan, ketkä aikuiset häntä tukevat. Varmistetaan, että ensiapuvalmius on kaikilla lapsen hoitoon ja hoidon tukemiseen osallistuvilla. Esiopetuksessa olevan lapsen diabeteshoidon tiedot kirjataan lääkehoitosuunnitelmaan.

Diabeetikkolapsen omahoidossa auttaminen ei edellytä terveydenhuollon ammatillista pätevyyttä. Selkeät ohjeet ja niiden noudattaminen riittävät. Tehtävään voi ryhtyä omalla suostumuksellaan terveydenhuollon ammattihenkilön antaman opastuksen ja osaamisen varmistamisen jälkeen. Kanta-Hämeen keskussairaalan lastentautien ylilääkäri antaa kirjallisen pistosluvan suostumuksensa antaneille lapsen hoitoon osallistuville. Vanhempien lupa nimetyille ja koulutetuille insuliinihoidon toteuttajille kirjataan. Samoin kirjataan lapsen hoitoon osallistuvien suostumus. Ennen suostumuksensa antamista lääkitsemiseen ryhtyvälle henkilölle ja hänen esimiehelleen tulee selvittää lääkitsemiseen liittyvät vastuut ja velvollisuudet. Lääkitsemiseen, silloin kun se on työnantajan hyväksymää toimintaa, liittyvä vastuu ja mahdolliset vahingonkorvauskysymykset ratkaistaan samoin periaattein kuin esi- ja perusopetuksessa yleensäkin.

Käytännössä tieto lapsen diabeteksestä olisi syytä olla lapsen hoitoon, opetukseen, ruokailuun ja ulkoilu- tai välituntivalvontaan osallistuvalla henkilökunnalla kokonaisuudessaan. Tämä henkilökunta saa tiedon lapsen diabeteksestä lapsen huoltajan suostumuksella. Koulun henkilökuntaa samoin kuin terveydenhoitajaa koskee salassapitosäännösten (perusopetuslaki 40§, laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta, laki potilaan asemasta ja oikeuksista) mukainen vaitiolovelvollisuus. Lapsen sairautta koskevia tietoja tulee käsitellä ja säilyttää henkilötietojen ja potilastietojen käsittelyä koskevien säännösten velvoittamalla tavalla.

Erityisruokavaliot

Esiopetuksessa erityisruokavaliosta ilmoitetaan päiväkodin johtajalle erityisruokavaliolomakkeella.

Perusopetuksessa erityisruokavaliosta infotaan tulevia 1-luokkalaisia keväällä kouluun tutustumispäivänä terveydenhoitajan toimesta. Tulevien 7-luokan oppilaiden huoltajia tiedotetaan erityisruokavaliosta Wilma-viestillä. Terveydenhoitajat päivittävät vuosittain tarkastusten yhteydessä ruokavaliion tarpeellisuuden ja lähettävät muutoslomakkeen ruokapalveluiden tuottajalle koulun palvelukeittiöön. Huoltajan tulee ehdottomasti ilmoittaa erityisruokavaliotarpeen loppuminen/poistuminen/siirtyminen toiseen kouluun terveydenhoitajalle, jotta tieto tästä saadaan ruokapalveluiden tuottajalle koulun palvelukeittiöön. Erityisruokavaliio, jota ei haeta kahteen viikkoon lopetetaan.

4.3. Yhteistyö tehostetun ja erityisen tuen, joustavan perusopetuksen sekä sairaalaopetuksen yhteydessä

Hämeenlinnan kaupungissa järjestetään opetussuunnitelman mukaista kolmiportaista oppimisen tukea. Oppimisen tukea tarjotaan kaikissa esiopetusyksiköissä ja kouluissa. Oppimisen tuki

järjestetään ensisijaisesti inkluusioperiaatteen mukaisesti lapsen tai nuoren lähimmässä esiopetusyksikössä tai koulussa. Päiväkodin johtaja tai koulun rehtori on vastuussa oppimisen tuen kokonaisuuden järjestämisestä ja kehittamisestä. Oppimisen tuki aloitetaan heti tuen tarpeen ilmetessä. Lapselle tai nuorelle laaditaan tarvittaessa oppimissuunnitelma.

Jos oppimisen tuen tarve on säännöllistä ja pitkäkestoista, oppilaalla on oikeus saada oppimisen tehostettua tukea. Tehostettua tukea ovat mm. tukiopetus, osa-aikainen erityisopetus ja eriyttäminen. Opettaja ja erityisopettaja laativat oppilaan ja vanhempien kanssa oppimissuunnitelman. Jos tehostettu tuki ei ole riittävää, oppilaalla on oikeus oppimisen erityiseen tukeen. Oppilaalle, jolla on päätös erityisestä tuesta, laaditaan henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma. Suunnitelma laaditaan yhteistyössä oppilaan, vanhempien, erityisopettajan tai erityisluokanopettajan ja tarvittavien muiden opettajien kanssa.

Oppimisvaikeuksia kartoitetaan yhteistyössä opettajien, erityisopettajien ja oppilashuollon työntekijöiden kanssa. Perusopetuksen oppilaiden lukutaidon kehitystä kartoitetaan säännöllisesti lukitukimallin (liitteenä) avulla. Oppilashuollon psykologit osallistuvat tarvittaessa oppimisvaikeuksien selvittelyyn ja tutkimiseen. Oppilashuollon tehtävä on tukea oppilaita ja heidän huoltajiaan sekä tehostetun että erityisen tuen yhteydessä. Oppilashuollon työntekijät osallistuvat tarvittaessa oppimisen tuen tarpeen kartoittamiseen ja tukitoimien suunnitteluun. Oppilashuollon työntekijät tukevat myös vanhempia tarpeen mukaan.

Vaativa tuki. Opetuksen järjestäjä koordinoi vaativan erityisen tuen kokonaisuutta. Hämeenlinnan kaupungin vaativa tuki rakentuu

- Opetuksen järjestämisestä kouluyhteisössä
- Vaativan erityisen tuen pienryhmistä,
- Sairaalaopetuksesta
- Sairaalaopetuksen konsultaatiosta
- Vaativan erityisen tuen tehostetusta oppilashuollosta
- Oppilaan tuen tarpeen erityispiirteitä huomioivasta toimintamallista yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa
- Icehearts -toiminnasta
- Tuloluokkatoimintamallista
- Yhteistyöstä lastensuojelun kanssa
- Topparitiimin toiminnasta

Vaativan tuen tehostettu oppilashuolto. Oppilashuoltoryhmä työskentelee tehostetusti vaativan erityisen tuen ryhmässä. Ryhmille on nimetty koulukohtaiset kuraattorit, jotka tekevät säännöllistä yhteistyötä pienryhmän työntekijöiden kanssa. Ryhmän asioita käsitellään säännöllisesti heitä varten kootussa yhteisöllisessä oppilashuoltoryhmässä. Vaativan erityisen tuen ryhmien kanssa työskentelevät oppilashuollon työntekijät osallistuvat oppilaan siirtymien ja pedagogisten järjestelyiden suunnitteluun. He tukevat oppilasta, vanhempia ja vastaanottavaa koulua siirtymävaiheessa.

Sairaalaopetuksen konsultaatio. Konsultaatiotyön tavoitteena on tukea oppilaan koulunkäyntiä omassa lähikoulussaan ja löytää tapauskohtaisesti sopivat tukimuodot yhteistyössä oppilaan

verkoston kanssa. Sairaalaopetuksen konsultoiva erityisopetus on vaativaa erityistä tukea. Konsultaation kohteena ovat Kanta-Hämeen perusopetusikäiset oppilaat, joiden pulmat liittyvät esimerkiksi koulunkäyntivaikeuksiin, psyykkiseen oireiluun sekä käyttäytymisen ja tunne-elämän haasteisiin. Ryhmätason konsultaatio kohdistuu mm. opetusryhmän vuorovaikutus- tai työrauhaongelmiin tai opetusmenetelmien kehittämiseen. Konsultaatio voi kohdistua myös koulun henkilöstöön, esimerkiksi koulutuksen kautta. Konsultaatio voi tapahtua oppilaan omalla koululla, etäpalaverina tai puhelimitse. Konsultoivaan erityisopettajaan voi ottaa yhteyttä koulun lisäksi huoltaja ja sosiaalitoimen tai hoitavan tahon työntekijä.

Koulun ottaessa yhteyttä yksittäistä oppilasta koskevassa konsultaatiossa on keskeistä, että huoli on otettu puheeksi oppilaan ja huoltajan kanssa. Oman koulun yksilöllinen oppilashuoltopalaveri on pidetty ja siinä on sovittu yhteydenotosta sairaalaopetuksen konsultaatioon. Akuuteissa tapauksissa yhteydenotto voidaan tehdä ennen yksilökohtaista oppilashuoltopalaveria. Yksittäisen oppilaan konsultaatioon tarvitaan aina huoltajan kirjallinen suostumus.

Konsultaatioprosessit ovat aina yksilöllisiä ja rakentuvat oppilaan tai ryhmän tuen tarpeen mukaisesti yhteistyössä verkoston kanssa. Konsultaatioprosessin pituus vaihtelee yksittäisestä yhteydenotosta useaan kuukauteen. Konsultaatio päätetään, kun todetaan, että koulun ja tuen verkoston tukitoimet ovat riittävät oppilaan tukemiseksi. Sairaalaopetuksen konsultoivan erityisopetuksen työmuotoja ovat mm. koulukäynnit, verkostopalaverit, ohjaukselliset keskustelut omalle koululle, oppilaan tuen kartoittaminen ja tuen verkoston kanssa tehtävä yhteistyö, ryhmämuotoinen tuki, mahdollisuuksien mukaan henkilökohtaiset tukitapaamiset oppilaalle ja puhelinkonsultaatiot. Puhelinkonsultaatioita voi tehdä myös anonyymisti ennen varsinaisen konsultaation aloittamista.

Konsultaatiota varten tarvittavat lomakkeet, ennakkotieto- ja suostumuslomake, löytyvät Hämeenlinnan Ahvenistonharjun koulun (sairaalakoulu) internetsivuilta.

4.4. Oppilashuollon tuki kurinpitorangaistuksen tai opetukseen osallistumisen epäämisen yhteydessä

Kurinpitorangaistuksen (kirjallinen varoitus ja määräaikainen erottaminen) tai opetukseen osallistumisen epäämisen yhteydessä oppilaalle järjestetään tarvittava yksilökohtainen oppilashuolto. Koulu huolehtii siitä, että oppilaalle, jolle on määrätty kurinpitorangaistus tai jolta opetus on evätty jäljellä olevan työpäivän ajaksi ja/tai 1.8.2022 voimaan astuneen täsmennetyn opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti myös seuraavaksi koulupäiväksi, järjestetään tarvittava oppilashuolto. Koulussa opetustilanteesta poistetulle oppilaalle järjestetään asianmukainen valvonta. Erotetulle oppilaalle laaditaan opetussuunnitelmaan perustuva henkilökohtainen suunnitelma, jonka mukaan opetus toteutetaan ja oppimista seurataan. Koulusta erottamisesta tiedotetaan myös sosiaalihuolto (lastensuojelulaki 24 §:n 2 momentti).

4.5. Oppilashuoltokertomuksen laatiminen ja säilytys

Yksittäistä oppilasta koskevan asian käsittelystä asiantuntijaryhmässä laaditaan oppilashuoltokertomus (perusopetuksen lomake Wilmassa ja esiopetuksen lomake Kehrässä). Ryhmän vastuhenkilö kirjaa yksilökohtaisen oppilashuollon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi

välttämättömät tiedot oppilashuoltokertomukseen. Kirjauksia voivat tehdä myös muut asiantuntijaryhmän jäsenet. Kertomus laaditaan jatkuvaan muotoon, joka etenee aikajärjestyksessä.

Kertomukseen kirjataan seuraavat asiat:

- yksittäisen oppilaan nimi, henkilötunnus, kotikunta ja yhteystiedot sekä alaikäisen oppilaan huoltajan tai muun laillisen edustajan nimi ja yhteystiedot
- asian aihe ja vireillepanija
- oppilaan tilanteen selvittämisen aikana toteutetut toimenpiteet, kuten arviot, tutkimukset ja selvitykset
- tiedot asian käsittelystä monialaisessa asiantuntijaryhmän palaverissa kokoukseen osallistuneet henkilöt ja heidän asemansa
- kokouksessa tehdyt päätökset, päätösten toteuttamissuunnitelma sekä toteuttamisesta ja seurannasta vastaavat tahot
- toteutetut toimenpiteet
- kirjausten päivämäärä sekä kirjausten tekijä ja hänen ammatti- tai virka-asemansa

Jos sivulliselle annetaan oppilashuoltokertomukseen sisältyviä tietoja, asiakirjaan on lisäksi merkittävä mitä tietoja, kenelle sivulliselle ja millä perusteella tietoja on luovutettu.

Säilytys. Tulostettu oppilashuoltokertomus ja siihen liitetty suostumuslomake säilytetään esiopetusyksikössä tai koululla niin kuin muutkin salassa pidettävät asiakirjat. Koulun rehtori, johtaja, apulaisrehtori, vararehtori tai apulaisjohtaja ja esiopetuksessa päiväkodin johtaja vastaa oppilashuoltorekisteristä. Rekisterin vastuhenkilö päättää tietojen luovuttamisesta ja määrittää käyttöoikeudet rekisteriin.

Salassapito. Oppilashuoltorekisteriin tallennetut tiedot, jotka koskevat yksittäistä oppilasta taikka muuta yksityistä henkilöä, ovat salassa pidettäviä. Salassa pidettäviä tietoja ei saa antaa sivulliselle, ellei siihen ole kirjallista lupaa asianomaiselta oppilaalta tai ellei hänellä ole edellytyksiä arvioida suostumuksen merkitystä, hänen huoltajaltaan. Yksilökohtaisen oppilashuollon järjestämiseen ja toteuttamiseen osallistuvilla on kuitenkin salassapitovelvollisuuden estämättä oikeus saada toisiltaan ja luovuttaa toisilleen sekä oppilashuollosta vastaaville viranomaisille sellaiset tiedot, jotka ovat välttämättömiä yksilökohtaisen oppilashuollon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi. Tietojen luovutusosoikeus salassapitovelvollisuuden estämättä koskee myös oppilaan asianmukaisen opetuksen kannalta välttämättömän tiedon luovuttamista tai saamista opettajalta, päiväkodin johtajalta, rehtorilta ja opetuksen järjestäjältä. Tiedon luovuttaja harkitsee, minkä tiedon luovuttaminen on välttämätöntä esimerkiksi turvallisuuden valmistamisen kannalta.

Oppilaan siirtyessä toisen koulutuksen järjestäjän oppilaitokseen on pyydettävä oppilaan taikka, jollei hänellä ole edellytyksiä arvioida annettavan suostumuksen merkitystä, hänen huoltajansa suostumus siihen, että uudelle koulutuksen järjestäjälle voidaan siirtää oppilashuollon asiakasrekisteristä sellaiset salassa pidettävät tiedot, jotka ovat tarpeellisia oppilashuollon jatkuvuuden kannalta.

4.6. Yhteistyö muiden tahojen kanssa

Yhteistyötä tehdään tapauskohtaisesti käytössä olevien toimintamallien mukaan. Koulut ja esiopetus tekevät yhteistyötä muun muassa seuraavien tahojen kanssa: varhaiskasvatus, vanhempainyhdistys, kouluterveydenhuolto, perhekeskus, erikoissairaanhoido, perhekeskus, kirjasto, kulttuurilaitokset, lasten ja nuorten kulttuurikeskus Arx, AIMO-koulu, urheiluseurat, järjestöt, pelastuslaitos, poliisi, seurakunnat, yhteistyöoppilaitokset, vastaanottokeskus ja pakolaisten vastaanotto.

5. Oppilashuollon yhteistyö oppilaiden ja heidän huoltajiensa kanssa

Yhteisöllistä oppilashuoltoa toteutetaan ja kehitetään yhteistyössä oppilaiden ja huoltajien kanssa. Eriytynyt painopiste on hyvinvointia vahvistavan toimintakulttuurin kehittämisessä. Vanhempien tai huoltajien edustaja tai vanhempainyhdistyksen edustaja kutsutaan yhteisöllisen oppilashuoltoryhmän jäseneksi. Yhteisöllinen oppilashuoltoryhmä kutsuu huoltajat ja oppilaat mukaan hyvinvointia vahvistavan toiminnan suunnitteluun. Vanhemmille tiedotetaan säännöllisesti esiopetuksen, koulun ja luokan arjesta yhteisöllisen ja yksilökohtaisen oppilashuollon periaatteista ja menettelytavoista. Viestinnässä hyödynnetään monipuolisesti erilaisia viestintätapoja. Viestinnän sisällöissä nostetaan esiin myös vanhemmille tärkeitä aiheita. Vanhempien kanssa voidaan järjestää erilaisia matalan kynnyksen kohtaamisia, tilaisuuksia ja tapahtumia, jotka vahvistavat tutustumista, luottamusta, kiinnittymistä ja kiintymystä kouluyhteisöön jäseniin.

Yhteisöllinen oppilashuoltoryhmä seuraa koulun poissaolotietoja. Hämeenlinnan kaupungissa on otettu vuonna 2021 käyttöön Kun kouluun meno kangertaa – pitkittyneiden poissaolojen toimintamalli. Opetuksen järjestäjä kokoaa koulujen poissaolotiedot lokakuussa ja maaliskuussa osana oppilashuollon omavalvontaa. Koulussa yhteisöllinen oppilashuoltoryhmä käynnistää tarvittavat toimenpiteet koulussa tietojen pohjalta. Vuoden 2023 alusta alkaen opetuksen järjestäjien poissaolotietoja käsitellään alueellisessa opiskeluhuollon yhteistyöryhmässä, jossa sovitaan tarvittavien toimien käynnistämisestä.

6. Oppilashuoltosuunnitelman toteuttaminen ja seuraaminen

Opetuksen järjestäjä seuraa oppilashuoltosuunnitelman toteutumista. Oppilashuoltosuunnitelmassa kuvataan toimenpiteet suunnitelman toteuttamiseksi ja seuraamiseksi. Näitä ovat seurannasta vastuussa oleva taho koulussa, seurattavat asiat ja käytettävät menetelmät tietojen kokoamiseksi sekä seurannan aikataulu. Lisäksi kuvataan seurantatietojen käsittely ja hyödyntäminen oppilashuollon kehittämisessä sekä keskeisistä tuloksista tiedottaminen oppilaille, huoltajille ja tarvittaville yhteistyötahoille.

Oppilashuoltosuunnitelman toteuttaminen ja seuraaminen ovat osa opetuksen järjestäjän omavalvontaa koskevaa tehtävää. Opetuksen järjestäjä vastaa yhteistyössä opetustoimen ja sosiaali- ja terveystoimen oppilashuoltopalveluista vastuussa olevien viranomaisten kanssa oppilashuollon kokonaisuuden omavalvonnan toteutumisesta.

Omavalvonnan osa-alueet ovat

1. Kouluterveyskyselyn tulokset
2. Itsearviointi
3. Vanhempien palautekysely
4. Terveellisyden ja turvallisuuden arviointi
5. Poissaolojen seuranta

Liite 1. Henkilöstön työnjako oppimisen tukemisessa ja yhteistyössä oppilashuollon kanssa

Hyvä kasvatusta- ja opetustyö on oppimisen ja hyvinvoinnin perusta.

Rehtorin tehtävät

- Johtaa ja kehittää koulun yhteisöllistä oppilashuoltoa
- Henkilöstön osaamisen kehittäminen
- Oppilashuollon itsearviointiin ja omavalvontaan liittyvät tehtävät
- Poissaolojen seuranta
- Viestintä
- Koulun yhteistyösuhteiden luominen ja edistäminen

Opettajan tehtävät

- Opetussuunnitelman mukainen opetus ja arviointi
- Oppimisen tuki ja opiskelutaitojen kehityksen ohjaus
- Kasvun ja kehityksen tukeminen
- Kodin ja koulun välinen yhteistyö
- Opintojen etenemisen seuranta
- Oppilaiden poissaolojen seuranta ja tarvittava informoiminen
- Osallistuminen yksilökohtaiseen monialaiseen yhteistyöhön ja oppilashuoltoon
- Osallistuminen koulun suunnittelutyöhön, arviointiin ja kehittämiseen
- Oman ammattitaidon ylläpitäminen ja kehittäminen
- Oman vastuualueen asioiden sisäinen ja ulkoinen tiedottaminen

Luokanopettajan, luokanvalvojan ja erityisluokanopettajat erityiset tehtävät

- Oman ryhmän ryhmänohjaajana toimiminen
- Ryhmytymisen tukeminen, yhteenkuuluvuuden ja opiskeluyönteisyyden vahvistaminen
- Kasvatusta- ja arviointikeskustelujen toteuttaminen
- Kodin ja koulun välinen yhteistyö
- Tarvittaessa yhteyshenkilö opettajien, oppilaiden, vanhempien ja oppilashuollon välillä
- Oppilaiden pedagogisen tuen suunnittelusta ja kirjaamisesta vastaaminen (eriyttäminen, tukiopetus, pedagoginen arvio, oppimissuunnitelma, HOJKS yms.)
- Oppilaiden poissaolojen seuranta ja tarvittava informoiminen
- Osallistuminen yksilökohtaiseen monialaiseen yhteistyöhön ja oppilashuoltoon

Oppilaanohjaaja tehtävät

- jatko-opintoihin, ammatinvalintaan ja urasuunnitteluun liittyvä ohjaus (TET-järjestelyt, yhteishaun ohjaus)
- oppimaan oppimisen ohjaus ja ohjaus opiskelutaitojen hankkimiseen
- yhteydenpito työelämään ja toisen asteen oppilaitoksiin

Erityisopettajan tehtävät

- Oppilaan yksilöllisen tuen tarpeiden varhainen tunnistaminen ja pedagoginen arviointi yhteistyössä opettajien kanssa
- Osallistuminen yksilöllisten pedagogisten suunnitelmien tekoon
- Osa-aikaisen erityisopetuksen antaminen yksilöllisesti, ryhmässä tai samanaikaisopetuksena
- Oppimisvaikeuksien kartoittamiseen liittyvä psykologisten tutkimusten tarpeen arviointi yhteistyössä oppilashuollon psykologin kanssa
- Oppimisvaikeuksien tunnistamiseen liittyvien seulontakartoitusten järjestäminen
- Yleinen konsultaatio oppimiseen liittyvissä vaikeuksissa
- Osallistuminen yksilökohtaiseen ja yhteisölliseen oppilashuoltotyöhön

Kouluohjaajan tehtävä

- Oppilaan yksilöllinen ohjaaminen ja tukeminen koulupäivän aikana (oppitunneilla, välitunneilla, koulukuljetusten yhteydessä, aamu- ja iltapäivätoiminnassa, ruokailussa, wc-toiminnoissa ja pukeutumisessa)
- Oppilasryhmien valvontaan ja ohjaukseen osallistuminen opettajan kanssa
- Oppilaan ohjaaminen kuntoutukseen ja kommunikointiin liittyvien tehtävien hoitaminen opettajan tai terapeuttien ohjeiden mukaan
- Henkilökohtaisen oppimateriaalin valmistaminen ja niiden suunnitteluun osallistuminen
- Annettujen ohjeiden mukainen oppilaan lääkehoidosta ja muista hoidollisista toimenpiteistä huolehtiminen

Konsultoiva varhaiskasvatuksen erityisopettajan tehtävä

- Tehtävänä on lapsen yksilöllisen tuen tarpeiden varhainen tunnistaminen, tutkimusten tarpeellisuuden arvioiminen sekä tukitoimien järjestämisen suunnittelu lapsen arkeen yhteistyössä esiopetuksen henkilöstön, lapsen huoltajien ja mahdollisten muiden lapsen ja perheen kanssa työskentelevien asiantuntijoiden kanssa.

Varhaisen tuen menetelmäohjaajan tehtävä

- Menetelmäohjaaja toimii lapsiryhmissä ja ohjaa ryhmän varhaisen tuen menetelmien käyttöä yhteistyössä konsultoivan erityislastentarhanopettajan kanssa.

Erityisavustajan tehtävä

- Erityisavustaja ohjaa ja avustaa tukea tarvitsevia lapsia yhdessä muun henkilökunnan kanssa. Erityisavustajat toimivat osana esiopetuksen ammattilaisten tiimiä.

Neuvola- ja koululääkärin tehtävä

- Tehtävänä on toimia lääketieteellisenä asiantuntijana oppilaan kasvun ja kehityksen seurannassa sekä niihin liittyvien ongelmien selvittelyssä. Neuvola- ja koululääkärille voi varata ajan terveydenhoitajan kautta. Lääkäri tekee lähetteet erikoissairaanhoidon.

Kuraattorin tehtävä

- Psykososiaalisen tuen järjestäminen
- Oppilaan kasvuympäristön vahvistaminen ja tuki
- Palvelutarpeen arviointi
- Mielen terveyden varhainen tuki
- Osallistuminen yksilökohtaiseen oppilashuoltotyöhön
- Yhteistyö vanhempien, henkilöstön ja eri sidosryhmien kanssa

Psykologin tehtävä

- Psykososiaalisen tuen järjestäminen
- Oppimisvaikeuksien tutkiminen ja tarvittaessa jatkotutkimuksiin ohjaaminen
- Mielen terveyden varhainen tuki
- Osallistuminen yksilökohtaiseen oppilashuoltotyöhön
- Yhteistyö vanhempien, henkilöstön ja eri sidosryhmien kanssa

Liite 2. Lukitukimalli

Oppilaan oppimisvaikeuksien yksilöllinen arviointi

Oppilaan oppimisvaikeuksien yksilöllinen arviointi koostuu arvioinnin kolmesta tasosta:

1. Tuen tarpeen tunnistaminen (seulat),
2. Yksilöllinen arviointi ja tuen suunnittelu ja
3. Oppimisen ja tuen seuranta (ks. <https://bulletin.nmi.fi/2019/06/13/virtaa-ja-valineita-luku-ja-kirjoitustaidon-arviointiin/>).

Lukutaidon kehitystä seurataan koko koulupolun ajan. Säännöllisten kartoitusten tavoitteena on tunnistaa riski oppimisvaikeuksiin varhaisimmassa mahdollisessa vaiheessa kasautuneiden oppimisvaikeuksien ennaltaehkäisemiseksi.

Koko vuosiluokan kartoitukset tehdään 1., 2., ja 3. luokilla sekä 5. luokalla ja 7. luokalla.

Hämeenlinnan kaupungissa käytetään lukivaikeuden kartoituksiin Niilo Mäki Instituutin kehittämää LUKINO -kartoitusmenetelmää.

Kielellisen tietoisuuden kartoitus esiopetuksessa ja varhaiskasvatuksessa

Esikoululaisille suositellaan Kummi 3 -materiaalista löytyvää **Sanat paloiksi -arviointia** (liitteenä). Materiaali tarjoaa välineitä sekä arvioimiseen että tukemiseen. <https://koju.nmi.fi/tuote/kummi-3-lukemisen-aika-leikin-taika/>

Lisäksi esikoulussa suositellaan **Nopean nimeämisen testiä**, joka valmistuu Niilo Mäki Instituutissa vuonna 2024. Kartoittamisessa voidaan käyttää **LUKIVA-menetelmää**, jonka avulla voidaan kartoittaa lukivaikeuksien riskiä kirjaintuntemuksen, nopean nimeämisen ja sukuriskin lyhyellä arvioinnilla.

Liite 3. Pitkittyneiden poissaolojen toimintamalli

Oppilaan tulee osallistua perusopetukseen, jollei hänelle ole erityisestä syystä tilapäisesti myönnetty vapautusta (Pol35 §). Luvallisia koulun hyväksymiä poissaoloja ovat sairaus, sekä pyydetty ja myönnetty poissaolot. Poissaolojen ilmoittamiseen ja seurantaan käytetään ensisijaisesti Wilma-järjestelmää.

Oppilaan vanhempien tulee ilmoittaa luokanopettajalle tai -valvojalle oppilaan sairauteen liittyvästä poissaolosta mahdollisimman pian. Hyvä tapa on tehdä ilmoitus samana aamuna. Mikäli oppilas on poissa koulusta huoltajien siitä ilmoittamatta, on opettajan tai luokanvalvojan tiedusteltava huoltajilta poissaolon syytä.

Jos oppilaan yksittäiset luvattomat poissaolot ovat toistuvia, opettajan tai luokanvalvojan on keskusteltava asiasta oppilaan ja vanhempien kanssa. Luokanopettajalla ja -valvojalla on velvollisuus sopia yksilökohtaisen oppilashuoltoryhmän koollekutsujan kanssa ryhmän koollekutsumisesta, jos oppilaan luvattomat poissaolot tai jatkuvat yksittäiset poissaolot jatkuvat, eikä asian käsittely oppilaan vanhempien kanssa tuota tulosta.

Luvan tilapäiseen poissaoloon myöntää kolmeen päivään asti oppilaan opettaja tai luokanvalvoja. Pidemmistä poissaoloista päättää rehtori saatuaan asiasta vanhempien kirjallisen hakemuksen. Hakemukseen tulee liittää oppilaan opettajan tai luokanvalvojan lausunto. Hakemus pidemmistä poissaoloista on tehtävä riittävän ajoissa. Huoltajien tulee varmistaa, että oppilas huolehtii koulutehtävänsä poissaoloajaltaan. Loma-anomuslomake ja toimintaohjeet löytyvät Wilmasta.

Wilman kautta voi ilmoittaa luokanopettajalle seuraavan päivän poissaolon (terveydellinen syy tai muu luvallinen poissaolo) myös Wilman kautta kohdassa ”Tuntimerkinnät”.

Poissaoloihin puuttuminen. Selvittämättömiin poissaoloihin puututaan heti. Jos selvittämättömiä poissaoloja on kaksi päivää tai 12 h, luokanopettaja/luokanvalvoja keskustelee oppilaan ja vanhempien kanssa. Tarvittavat tukitoimet aloitetaan välittömästi. Tarvittaessa opettaja huolehtii yksilöllisen oppilashuoltoryhmän kokouksen järjestämisestä.

Jos selvitettyjä poissaoloja on toistuvasti, myös silloin luokanopettaja/luokanvalvoja keskustelee asiasta oppilaan ja vanhempien kanssa. Joskus terveydellisten syiden takaa voi löytyä myös muita syitä. Tarvittaessa perhettä ohjataan kouluterveydenhuoltoon, tai kutsutaan koolle yksilöllinen oppilashuoltoryhmä. Jos oppilaan koulunkäynti vaarantuu luvattomien poissaolojen takia, eikä tukitoimista ei ole ollut apua, yksilöllisessä oppilashuoltoryhmässä arvioidaan lastensuojeluilmoituksen tarvetta.

Luokanopettajan tai luokanvalvojan tulee seurata jatkuvasti poissaolomääriä. Erityistä tarkkaavaisuutta tarvitaan nivelvaiheissa tai selvittämättömien poissaolojen määrän kasvaessa. Mikäli poissaolojen määrä on 30h, otetaan yhteyttä huoltajiin. Mikäli poissaolojen määrä on yli 50h eikä syynä ole esim. pitkäaikainen sairaus, kutsutaan tarvittaessa koolle yksilökohtainen oppilashuoltoryhmä. Mikäli poissaoloja on vähintään 100h, ja opinnoissa eteneminen on vaarantunut, tehdään harkinnan perusteella lastensuojeluilmoitus.

KUN KOULUUN MENO KANGERTAA - Pitkittyneiden poissaolojen toimintamalli

Lapsen ja nuoren koulupoissaolot ovat koko kouluyhteisön asia. Pitkittyneiden poissaolojen toimintamalli tarjoaa kaikille lasten ja nuorten kanssa työskenteleville aikuisille ja vanhemmille keinoja tukea lasta ja nuorta päivittäisessä koulunkäynnissä. Pitkittyneiden poissaolojen toimintamalli tukee tarttumaan kasautuviin poissaoloihin poissaolo- tuntien mukaan. Tärkeää on muistaa, että kukaan ei jää yksin. Toimintamalli kokoaa toimijat yhteen. Koulunkäyntivaikeuksien ratkaisemiseen on paljon erilaisia keinoja ja vaikeudet ovat voitettavissa.

1. HYVÄN ARJEN VAALIMINEN. Lapsen ja nuoren kokemus yhteisön jäsenyydestä ja merkityksellisyyden tunne pitävät lapsen ja nuoren kiinni koulun arjessa. Oppimiseen ja kouluyhteisöön kiinnittyminen on monien asioiden yhteisvaikutuksen tulos. Hyvän arjen vaaliminen niin koulussa kuin vapaa-aikanakin lisää voimavaroja ja ennaltaehkäisee koulunkäyntivaikeuksia. Riittävä ja oikea-aikainen tuki oppimisen ja koulunkäynnin pulmiin on tärkeää.

Puhutaan positiivista. Lapsi ja nuori aistii herkästi ympäröivän ilmapiirin. Kun koko koulun vuorovaikutus on myönteistä ja kannustavaa, lapsi ja nuori saa voimaannuttavia kokemuksia. Positiivinen, vahvuuksia voimistava, empaattinen puhe luo koko kouluyhteisöä kannattelevan vuorovaikutuksen kentän. Jokainen lapsi ja nuori on vanhemmalleen tärkeä. Koulunkäyntivaikeuksien keskelläkin vanhemmat toivovat, että vaikeista asioista puhutaan kunnioittavasti ja arvostavasti.

Tuetaan ryhmäytymisessä ja ystäväystymisessä. Ryhmän jäsenenä toimiminen on keskeinen lasten ja nuorten kehitystavoite. Ryhmässä olemista harjoitellaan pienestä lapsesta alkaen, läpi varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja vapaa-ajan harrastuksissa. Tunne- ja vuorovaikutustaitojen harjoittelu ja ylläpito rohkaisevat lasta ja nuorta mukaan ryhmään saamaan ystäviä. Välitunnit ja työskentely erilaisissa ryhmissä vahvistavat lapsen ja nuoren sosiaalisia taitoja. Koulujen eri verkostot osallistuvat ryhmäytymistä ja ystäväystymistä edistävän toiminnan järjestämiseen.

Ehkäistään kiusaamista. Kiusatuksi tai loukatuksi tuleminen vaikuttaa merkittävästi oppilaan viihtymiseen ja oppimiseen koulussa. Keskittymällä hyvinvoinnin tukemiseen voidaan ehkäistä myös muita kiusaamiseen liittyviä ilmiöitä kuten syrjintää, häirintää ja vihapuhetta. Kuntien tehtävä on laatia toimenpidesuunnitelma oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä.

2. PUHEEKSI OTTAMINEN. Kun oppilaalle kertyy poissaoloja yli 30 tuntia, on hyvä keskustella oppilaan ja hänen vanhempiensa kanssa siitä, mitä hänelle kuuluu. Oppilaan oma luokanopettaja tai -valvoja käy voimavarakeskustelun oppilaan kanssa. Keskustelun kautta tunnistetaan oppilaan kanssa voimavaroja vahvistavia asioita. Tarvittaessa myös oppilashuollon työntekijä voi käydä keskustelun. Keskustelussa käytetään tukena voima- varalomaketta, johon kirjataan tilanteeseen sopiva tuki.

Muistilista kouluun:

- Luokanopettaja tai -valvoja on yhteydessä huoltajaan. Jos vanhempaa ei tavoiteta Wilma-viesteillä, hänelle soitetaan.
- Keskustelu lapsen tai nuoren kanssa voimavaralomakkeen avulla. Kutsutaan tarvittaessa perhe palaveriin.
- Järjestetään tarvittaessa tukiovetusta.
- Oppilashuollon työntekijöitä konsultoidaan matalalla kynnyksellä.
- Poissaoloja seurataan ja tarvittaviin toimenpiteisiin viipymättä.

3. SELVITTÄEN JA TUKIEN. Kun poissaoloja on yli 50 tuntia, on hyvä selvittää poissaolojen syitä yhdessä huoltajien kanssa. Oppilaan tilannetta käsitellään tarvittaessa oppilashuoltoryhmän kokouksessa, johon myös huoltajat kutsutaan. Oppilaan poissaolojen taustalla oleviin syihin etsitään aktiivisesti ratkaisuja ja sovitaan toimenpiteistä. Oppilashuollon työntekijä osallistuu oppilaan tuen suunnitteluun ja auttaa löytämään tarkoituksen- mukaisia palveluita. Huoltaja on tärkeä kumppani lapsen ja nuoren koulunkäynnin tukemisessa. Hänen kanssaan sovitaan oppilaan koulunkäynnin ja hyvinvoinnin seurannasta.

Muistilista kouluun:

- Luokanopettaja tai luokanvalvoja kutsuu huoltajan oppilashuoltoryhmän palaveriin.
- Selvitetään poissaolojen taustalla olevia syitä, kuten oppimisvaikeuksia, ahdistuneisuutta ja terveyteen liittyviä asioita.
- Ohjaus terveydenhoitajalle, kuraattorille, koulupsykologille. Ohjataan muihin vertais- ja vanhemmuutta tukeviin palveluihin.
- Sovitaan, kuka vastaa oppimisen tuesta ja koulun sisäisestä tiedottamisesta. Sovitaan seurannasta ja vastuuhenkilöistä.

4. TIIVIISTI TUKIEN. Kun oppilas on ollut yli 100 tuntia poissa koulusta, on tärkeää pysähtyä yhdessä miettimään, miten oppilaan päivittäistä koulunkäyntiä voidaan tukea. Yhteistyö huoltajien kanssa on erittäin tärkeää. Oppilashuollon työntekijät selvittävät koulupoissaolojen syitä sekä oppilaan että huoltajien kanssa. He arvioivat myös muiden palveluiden tarvetta. Oppilaan asiaa käsitellään säännöllisesti oppilashuoltoryhmässä. Monialaiselle yhteistyölle sovitaan työtapo, jonka avulla tuetaan oppilaan koulunkäynnin myönteistä edistymistä. Oppilaan asian hoitamisesta huolehditaan erityisesti siirtymävaiheissa. Opetusta räätälöidään tarvittaessa. Poikkeukselliset järjestelyt edellyttävät rehtorin päätöksen perusopetuslain 18§ mukaisesti. Oppilaalle laaditaan oppimissuunnitelma.

Muistilista kouluun:

- Yksilöllinen oppimisen ja koulunkäynnin tuen tarpeen kartoitus oppilashuoltoryhmässä. Palvelutarpeen arviointi (oppilashuollon kuraattori). Lastensuojeluilmoitus tarvittaessa
- Tavoitteena, että oppilas pystyisi tulemaan kouluun. Yläkoulussa tavoitteena peruskoulun päättötodistus ja jatko-opiskelupaikka
- Oppimispakettien kokoaminen erityisopettajan koordinoimana
- Oppilashuollon rooli linkkinä koulun ja hoitavan tahon välillä
- Opetuksen räätälöinti tarvittaessa, erityiset opetusjärjestelyt POL 18§. Räätälöity lukujärjestys: lyhennetty koulupäivä, lyhennetty kouluviikko. Määräaikaisten pienryhmät
- Perhekeskuksen Toppari-tiimi, Lähitutor